

Mark De Bie

De stilte van een tuin bij zomeravond

(aka Augustus te Spa)

-over liefde in tijden van oorlog
-een stuk geschiedenis van de 20e eeuw

“Heb ik in één ruk uitgelezen en onderweg zat ik wijsjes uit de Belle Epoque te neuriën. Het stuk gaat over drie generaties vrouwen. In een hotel in Spa vertelt de butler aan de jongste over de hartsaangelegenheden van haar grootmoeder en haar moeder, telkens op de vooravond en vlak na een wereldoorlog. De mengeling van ironie en melancholie is sfeerrijk en stijlvol.” (Walter Goetmaeckers in *Scenarioschrijven in Vlaanderen*, 1982)

Personages

Philippe

piccolo (= Philippe als 14-jarige)

Dorothy (kan ook Marguérite en Louise spelen)

Marguérite

Louise

Paul (de circusman, de pianist, de Amerikaanse marinier)

Basile

De baron

Decor

een vrij luxueuze kamer van een hotelsuite, met uitzicht op Spa

Samenvatting

Dorothy is een vriendelijke, beschaafde Amerikaanse, een activiste in de anti-Vietnam-beweging. Haar moeder is pas gestorven. Nu het te laat is, heeft Dorothy spijt dat ze de overledene nooit echt goed heeft leren kennen. Ze heeft in haar nalatenschap een gedicht gevonden (een anti-oorlogsgedicht, denkt ze) waarop staat: Spa, Hôtel Cardinal, kamer 107.

Dorothy komt naar Spa, naar het bewuste hotel, naar de bewuste kamer 107. In de maître d' hôtel Philippe vindt ze de geschikte persoon om haar te vertellen wat het gedicht precies betekent.

1e scène: 24/8/68

Hôtel Cardinal te Spa, kamer 107, eigenlijk een suite met twee kamers; de andere is de slaapkamer.

Philippe, de maître d'hôtel, op met twee valiezen. In zijn spoor: Dorothy, gekleed volgens de veelkleurige hippiemode van die tijd; ze draagt ondermeer een linnen buidel waarin wat spullen zitten om het midden.

PHILIPPE Dit is ze. Dit is kamer 107.

DOROTHY Eindelijk. Eindelijk!

PHILIPPE (*opent de dubbele balkondeur met zicht op Spa*) En dat is de stad. Dat is Spa.

DOROTHY (*kijkt over de balustrade naar beneden*) Oh my God! Zo klein! Dat kan toch niet? En zo rustig. Er passeert nauwelijks een auto.

De telefoon rinkelt. Dorothy aarzelt: ze verwacht helemaal geen telefoon. Ze stapt naar het toestel en neemt de hoorn op.

Philippe neemt de valiezen op en draagt ze naar de slaapkamer.

DOROTHY Hallo... Yes. Ja, ik ben het: Dorothy Mayland. ... Nee, ik heb nog niet uitgepakt. .. U bedoelt dat nog iemand deze kamer wil? .. De moeilijkheid is... Ja. Ik wil ze ook erg graag. .. Eigenlijk ben ik speciaal voor deze kamer naar Europa gekomen. .. Sorry. .. Sorry. (*hoorn neer*) Waar was ik gebleven? (*zoekt Philippe*)

Philippe op uit de slaapkamer.

DOROTHY Vertel nog wat van de stad, please

Philippe kijkt Dorothy weer strak aan.

DOROTHY Ik... Ik houd u op, niet waar?

PHILIPPE Helemaal niet.

DOROTHY Het is allemaal zo nieuw voor mij: het land, de stad, het hotel. Misschien wil ik te veel ineens ontdekken nu. Dat is ... Houd ik u echt niet op?

PHILIPPE Ik ben helemaal tot uw dienst, juffrouw. Wat kan ik voor u doen?

DOROTHY Babbelen. Over dit land. Over Spa. Over Hôtel Cardinal. Babbelen. Daar ben ik uit Amerika voor gekomen.

PHILIPPE (*blik op slaapkamer*) Tijdens het uitpakken misschien?

DOROTHY Uitpakken doen we vanavond. Eerst de kennismaking. Oh. Eerst een glas water. Kan dat? Om een tabletje te slikken. Ik heb een klein beetje hoofdpijn.

PHILIPPE Een glas water. (*buigt en af*)

Dorothy stapt tot op het balkon; ze buigt zich even voorover; ondertussen neemt ze een tabletje uit haar buidel. De telefoon rinkelt opnieuw. Dorothy naar de hoorn.

DOROTHY Hallo. .. Yes. Ja. Wat? .. Nee, echt niet, juffrouw, sorry. .. Zeg hem... Ach, wat doet het ertoe. Hij zal het toch niet begrijpen. Het blijft nee. .. Sorry.

Philippe ondertussen op met schotelletje waarop een glas water.

DOROTHY De receptie alweer. Een of andere zonderling wil van kamer met me wisselen. Nee hoor! Ik ben er en ik blijf er. (*merkt het water; glimlacht verontschuldigend*) Ik had natuurlijk ook in de badkamer water kunnen nemen.

PHILIPPE Water vindt u hier overal, juffrouw Mayland. Het is in zekere zin het enige wat nog bijdraagt tot de roem van onze stad.

DOROTHY Oh ja? Vertel me daar wat over, please.

PHILIPPE Staat uw hoofdpijn dat toe?

DOROTHY Het is geen echte hoofdpijn. Het is... Ik ben alleen maar een beetje moe. Van de reis natuurlijk. Die rit met de trein vanuit ... hoe heet uw hoofdstad hier ook weer?

PHILIPPE Brussel.

DOROTHY ... vanuit Brussel tot hier heeft me meer afgemat dan de vlucht van New York naar London. (*slikt tabletje in en drinkt een slok*) Maar met vermoeidheid houden we geen rekening vandaag. Tenslotte ben ik niet naar Frankrijk gekomen om uit te rusten.

PHILIPPE Naar België, juffrouw. God zij dank.

DOROTHY Oh ja, België. De stad lijkt niet op een stad maar op een dorp.

PHILIPPE Dat maakt haar zo uniek, juffrouw Mayland.

DOROTHY Please: noem me Dorothy. Dorothy. Nee?

Philippe glimlacht afstandelijk.

DOROTHY Bij ons noemt men elkaar alleen bij de voornaam.

PHILIPPE Amerika ligt dan ook ver hiervandaan, juffrouw. Misschien zijn de hotels er anders. Net als de steden.

DOROTHY Yes. Jazeker. Ik bedoel: volgens mams vind je goede hotels alleen in Europa. Dat mag ik nu wel horen, nu ik kennis gemaakt heb met mijn beroemde kamer 107.

PHILIPPE Zit achter het oordeel van uw moeder ook ervaring, juffrouw?

DOROTHY Zàt. Mams is dood.

Philippe sluit even de ogen en buigt het hoofd.

DOROTHY Maar over ervaring gesproken, die had ze. Mams was Europese. Ze heeft mij uw moedertaal geleerd. En voor ze getrouwd was kwam ze elk jaar in augustus naar Spa. Geloof u me niet?

PHILIPPE Geloof ik ook niet dat het weldra herfst wordt, juffrouw? En daarna winter en lente en weer zomer?

DOROTHY U bent echt aardig. Mag ik gaan zitten? Ik kan haast niet meer op mijn benen staan.

PHILIPPE Neem me niet kwalijk.

DOROTHY Houd ik u echt niet op? Dat zou ik vervelend vinden.

PHILIPPE Integendeel, juffrouw. Het verheugt me u van dienst te mogen zijn.

DOROTHY Niet dat ze veel over Europa sprak, mams. Ik wist tot voor kort geeneens waar Europa lag. Niemand van ons op de universiteit. Wat leren we daar trouwens over de rest van de wereld? Dat er Azië is. Vietnam. Kan u ons wat we in Vietnam misdrijven vergeven?

- PHILIPPE Ik ben maar een maître d'hôtel, juffrouw. Het is mijn mijn roeping niet om vergiffenis te schenken.
- DOROTHY Dit kan ik u verzekeren: heel Amerika is grondig tegen de oorlog in Vietnam.
- PHILIPPE Amerika is een verstandig land.
- DOROTHY Sommige sociologen zeggen dat de oorlog regel is, en vrede uitzondering. Maar de tijden veranderen. Weldra komt de verbeelding aan de macht. Zal er liefde zijn in plaats van oorlog, en welzijn in plaats van weelde. Ik verveel u, niet waar?
- PHILIPPE Integendeel, juffrouw. Als ik maar geen bloemen in mijn haar hoef.
- DOROTHY We gaan vandaag niet naar San Francisco. We gaan naar Europa. We zijn er. Te Spa. (*haalt uit de buidel rond haar middel een blad papier*) In Hôtel Cardinal, kamer 107.
- Philippe kijkt gefascineerd naar het blad.*
- DOROTHY Hiervoor ben ik uit Amerika gekomen. Voor dit eenvoudig blaadje papier met wat vage informatie erop. Vindt u dat geen vreemde impuls?
- PHILIPPE Pas vreemde impulsen geven zin aan het bestaan, juffrouw.
- DOROTHY Ik vind het gek dat alles wat me naar hier heeft geleid op dit vergeelde blaadje papier staat. En veel is het niet. De naam van het hotel. Kijk. Hôtel Cardinal te Spa. En het nummer van de kamer: 107.
- PHILIPPE Ik kan me niet voorstellen dat u enkel naar de keerzijde keek.
- DOROTHY Dat is het vreemdst van al. Op de voorkant staat een gedicht. ik ken het helemaal van buiten.
- PHILIPPE Daar wordt poëzie af en toe voor geschreven, om haar diep in hart en geheugen te prenten.
- DOROTHY Dit gedicht loopt me achterna. Het obsedeert me. Ik weet waarom. Mams stierf onverwacht. Vier maand geleden. Ik was op een protestbetoging tegen de oorlog in Vietnam. U begrijpt wel dat het knaagde binnen in me, omdat ik niet bij haar was in haar laatste ogenblikken. Enkele weken later begon ik koortsachtig haar bezittingen na te pluizen. Onze buurman is psychiater. Hij zegt dat ik onbewust naar een laatste teken van leven zocht, een of andere ultieme boodschap.
- PHILIPPE Elke volwassene is slechts het kind dat zijn ouders verloor, juffrouw.
- DOROTHY En toen vond ik dit. Het gedicht. En wat voor een! U weet nog niet half hoe bijzonder het is. Het leerde me, voor het eerst in mijn leven, dat mams net zo fel tegen de oorlog is, was, als ik. Want daar gaat het gedicht over, over de oorlog.
- PHILIPPE Over de waanzin van de oorlog.

DOROTHY “Die van elkander afscheid nemen, zachtmoedig en beschroomd, vol zielsbegeerte, de minnaars van vier weken, ze kiezen tussen droeve waanzin die men oorlog noemt en ...” Waarom zei u dat: de waanzin van de oorlog? U kent het gedicht! U kent het! U hebt ook haar gekend! Mams! Het kan! Ze moet hier geweest zijn. Misschien is dit gedicht op deze kamer geschreven. Waarom zou ze anders de naam van het hotel en het nummer van deze kamer genoteerd hebben? Ze moet hier geweest zijn en iemand van het personeel moet haar gekend hebben. U! Grote God! Dat ik hiervoor uit Amerika moest komen! Dat ik, om haar te leren kennen, bij u aanbeland! Wat een toeval! Wat een krankzinnig toeval!

PHILIPPE Het leven is geen toeval, juffrouw Mayland, het leven verloopt volgens vaste wetten. En waarheen we ook gaan, we komen altijd bij het verleden terecht. Ik denk, omdat alleen het verleden belangrijk is en houvast geeft. Omdat alles verleden wordt. Ook het heden en de toekomst.

DOROTHY Oh mijn God! Droom ik of... Dit is ongelooflijk! U zal me veel, alles over haar vertellen, niet waar? Ik weet bijna niets van haar af, vooral niet van haar jeugd. Sorry, dat ik zo opgewonden ben. Hoe was uw naam ook weer? Philippe, niet waar? Mag ik u bij de voornaam noemen. Mag ik u tutoyeren?

PHILIPPE U zou er alvast een oude traditie in ere mee herstellen, juffrouw.

DOROTHY Ik voel dat we uitstekend met elkaar op zullen schieten, Philippe. Dit gedicht is ons aanknopingspunt.

PHILIPPE Er zijn vele aanknopingspunten, juffrouw Dorothy. De brief die u schreef om kamer 107 te reserveren maakte alles in me wakker. Het verleden slaapt slechts, sprak een stem in me, nu is het ontwaakt en het stuurt zijn spook voorop. Ik dacht na, ik bad, ik poogde alles te vergeten. Ik dacht weer na en uiteindelijk aanvaardde ik. Gelaten wachtte ik uw komst af. Het enige wat me nog bezighield -toen ik de brief las, wist ik al wie u was- was de vraag op wie u zou lijken: op uw moeder of op uw oma.

Nota: als dezelfde actrice de drie jongevrouwenrollen (Dorothy, Marguerite, Louise) speelt, luidt de tekst na het deelstreepje: was de vraag of u op hen zou lijken.

PHILIPPE Ook uw grootmoeder heb ik gekend, juffrouw. Daarom bekeek ik u zo ... zo ... indiscreet. Bent u bang geworden? U hoeft het niet te zijn, het is mijn spook. Mijn dwaalgeest. .. Vierenvijftig jaar ben ik hier in dienst. Ik ben begonnen als piccolo. Net geen veertien was ik toen. Vier jaar later was ik hotelknecht, vóór mijn veertigste maître d'hôtel. Keizers en koningen zijn hier te gast geweest, maarschalken en admiraals. Enrico Caruso heeft hier geslapen en Marlene Dietrich. En ook anderen, wier roem het eerste jaargetijde van hun sterfdag niet heeft overleefd. Over wie het ook ging, nooit, in geen enkel van die vierenvijftig jaren, heb ik iets van de geheimen prijsgegeven waar ik deelgenoot van werd.

DOROTHY Sorry, Philippe.

PHILIPPE Dienen is zwijgen en onze plicht is onze eer. Ik vind u erg aardig. Toen ik uw brief las, dacht ik: misschien heb ik hier lang op gewacht.

Toen ik hem de tiende keer onder ogen nam, wist ik: mijn dwaalgeest is er, hij staat voor het raam.

DOROTHY

Philippe.

PHILIPPE

God vergeve me. Het begint allemaal als in een operette, juffrouw, en hoe kan dat ook anders, het is zomer, en al zijn we in 1914, hier te Spa leeft elk nog een heel klein beetje in de negentiende eeuw. Die zomer van '14 zijn ze allen weer daar, de zondagskinderen, vlinderend van bloemencorso naar waterfeest, flanerend van carrousel naar kiosk, zich vergapend, de dartele droomfabrikanten, aan het Bengaals vuur dat elke nacht onze stad in lichtelaaie zet. Tussen park en plein staat een circus, het legendarische Circus van Boedapest, maar het echte centrum van Spa is het Hôtel Cardinal, òns hotel, juffrouw Dorothy. Hier lopen ze elkaar tegen het lijf, prinses Annelyne de Mérecy en Sir Anthony Hydefax, de grootvizier van Istanboel en Otto Freiherr von Lùdtgenhedt. Toen ik Marguerite leerde kennen, was ik pas in dienst - zo groot was ik - een piccolo van nog geen veertien. Mijn patron was monsieur Basile, mijn voorganger als maître d'hôtel. Van wat ik u nu moet vertellen speelde het grootste deel zich in deze kamer af, want de traditie wou dat zelfs de ouders van uw grootouders al op kamer 107 logeerden. Daar stond ik dan, die eerste augustus van dat gedenkwaardige jaar 1914, dicht bij de slaapkamerdeur, waarachter zich, snaaks en schelms, uw grootmoeder bevond, de onvergetelijke juffrouw Marguerite d' Haussonville.

2e scène: 1/8/1914

De piccolo, d.w.z. de veertienjarige Philippe, staat dicht bij de slaapkamerdeur.

MARGUERITE (slaperig vanuit de slaapkamer) Philippe! (een luide geeuw) Philippe!!

PICCOLO (springt in houding) Tot uw dienst, juffrouw Marguerite.

Basile geruisloos op; de maître d' hotel.

MARGUERITE Hoe laat is het al, Philippe?

Basile opent de balkondeuren

PICCOLO Juffrouw Marguerite is wakker, monsieur Basile. Ze vraagt hoe laat het is.

BASILE Vijf voor twaalf. In elk opzicht. (hij passeert langs het salontafeltje, waarop een ingelijste foto staat, die hij neerlegt) Je weet wanneer je me moet komen halen. (af)

PICCOLO (bij slaapkamerdeur) Het is vijf voor twaalf, juffrouw Marguerite. (hij waagt een blik door het sleutelgat) In elk opzicht.

MARGUERITE Ik heb het wel gehoord, Philippe. Voorzichtig nu, ik duw de deur open.

De piccolo springt van de deur weg en gaat in houding staan.

MARGUERITE (op in een nogal frivole slaapjapon) Morgen, Philippe.

PICCOLO Middag, juffrouw Marguerite.

MARGUERITE Middag, Philippe. *(wandelt naar het salontafeltje; zet foto recht; glimlacht tegen de foto, neemt hem op, kust hem)* Spiegeltje, Philippe.

De piccolo heeft een spiegeltje bij de hand en zet het voor Marguerite op het tafeltje neer.

MARGUERITE Kam, Philippe.

De piccolo heeft ook een kam bij de hand en geeft hem door.

MARGUERITE *(schikt haar kapsel)* Poeder en lipstick, Philippe.

Ook dat heeft de piccolo bij de hand. Marguerite werkt haar wangen bij; ze laat de stick vallen en wil hem spontaan oprapen. De piccolo bukt zich even snel; hij kan niet anders dan Marguerite recht in de ogen kijken en misschien ook in de boezem; hij staat vreselijk verlegen recht en brengt weer de pet voor de ogen.

MARGUERITE *(bekijkt zich in de spiegel)* Zo. De sporen uitgewist - de huid gerestaureerd - het onheil is hersteld.

De piccolo schuift de pet op en loert uit één oog.

MARGUERITE *(springt bijna dansend recht, grijpt de foto, kust hem andermaal)* Het was een sprookjesnacht, weet je. En je muziekonderricht ongebruikelijk goed! Ik hoor je klokjes nog luiden.

PICCOLO Dat zijn de klokjes van de fanfare, juffrouw Marguerite.

MARGUERITE Hemeltje lief! Het middagconcert is al begonnen!

Marguerite opent de balkondeuren: de Radetskymars stroomt naar binnen; Marguerite haalt een stoel, schuift hem voor de balustrade, gaat erop staan, begint de maat te slaan; ze haalt in de slaapkamer een veren stoffer en begint er de maat mee te slaan.

MARGUERITE Dat heb je, Philippe, als je muziek studeert; dan kriebelen de noten over je hele lijf.

*De piccolo denkt plots aan wat Basile hem gevraagd heeft, rent af en komt even later terug; hij houdt de deur open.
Basile op; hij geeft het zilveren schoteltje, waarop brieven liggen aan de piccolo; dan stapt hij naar het salontafeltje, legt de foto neer en schelt met de tafelbel; hij wacht waardig op wat gaat komen.*

MARGUERITE *(stapt kwajongensachtig naar Basile toe)* Basile!

BASILE *(ontwijkt haar stijlvol en sluit de balkondeuren; de Radetskymars klinkt nu minder luid)* De correspondentie, juffrouw.

MARGUERITE Nu al?

BASILE Het is de postdienst van dit land niet veroorloofd zich aan uw dagindeling te spiegelen bij het afhandelen van zijn taken. Zeker niet in deze nare tijden.

MARGUERITE Nare tijden? Het twaalfurenconcert is pas begonnen. *(opent een balkondeur; weer een luide Radetskymars)* Wie speelt er?

BASILE (sluit balkondeur) Spoorwegmannen, juffrouw. Daarom dat ze zo stipt op tijd zijn.

MARGUERITE Leve de Spoorwegen! (ze komt weer naar Basile toe; ze heeft de plumeau bij en houdt hem plots achter Basile, boven diens hoofd) De tamboer-majoor heeft een pet op met een verenbos.

Basile doet stap opzij; Marguerite stapt schaterlachend met hem mee; het wordt een achtervolgingsspelletje dat enkel Marguerite vermaakt; Basile blijft er waardig bij; hij blijft ineens bruusk staan en neemt Marguerite prompt de stoffer af; Marguerite staat echter zo dichtbij dat ze meteen rond zijn hals hangt; wat haar betreft: een leuke positie; ze poogt de stoffer te grijpen; maar Basile ziet het niet zo; hij laat zich in elk geval niet kussen en maakt zich los.

BASILE De correspondentie, juffrouw.

MARGUERITE (zet foto recht) Philippe! Ik hoop dat jij niet zo een boeteprediker wordt als je meester.

De piccolo brengt de schotel met brieven dichterbij.

MARGUERITE (neemt een omslag en ruikt) Muskus! Beuh! Ik houd niet van muskus.

Ze geeft de brief aan Basile; die snijdt hem open en geeft hem aan Marguerite.

MARGUERITE “Beste Marguerite ...” Ik vergat te kijken van wie hij is. Van mama maar. (ze gooit brief achteloos achter zich de vloer op) Heb je nog meer van dat reukpapier, Philippe?

De piccolo reikt weer een omslag aan; Marguerite kijkt naar de ommezijde.

MARGUERITE Van tante Emilia van Salzburg. Wat zou die te schrijven hebben?

BASILE (neemt omslag en snijdt hem open) Misschien dat er oorlog is.

MARGUERITE Oorlog? Waar is er nu weer oorlog, Basile?

BASILE Ik hoorde: in Oostenrijk, juffrouw Marguerite, het land van uw moeder en van uw tante Emilia.

MARGUERITE (leest eventjes) Ze schrijft er in elk geval niets over. ... Moet je horen! Ze hebben in Sarajewo die halfgare erfprins doodgeschoten. Arme Frans-Ferdinand. En zijn vrouw ook al. Dat affreuze mens met haar ouderwetse kleren. En stijf als een deurstijl. Had je moeten zien marcheren. Zo. Kijk. Kijk!

Marguerite imiteert een houterig iemand; ze legt het eropaan om tegen Basile op te botsen: maar Basile wijkt tijdig uit; Marguerite blijft staan.

MARGUERITE En dansen deed ze als een strijkijzer. Zo. (ze danst een stijve wals) Kijk toch, Basile. (ze grijpt Basile vast; die verroert nog steeds niet) Nu goed. De volgende brief dan. Weet je waar ik gisteren was? Gisteravond?

BASILE Het is mijn taak om van alles op de hoogte te zijn, ook van uw gedragingen, juffrouw, waarbij ik poog te handelen conform de onderrichtingen van mevrouw uw moeder.

MARGUERITE Wat ben jij eigenlijk, Basile? Een maître d'hôtel of een notarisklerk? Je bluft. Je weet het niet. Jullie hadden te veel werk gisteren. De juligasten uitlaten en die voor augustus installeren. *(ze leest nog een beetje in de brief en kijkt dan weer naar hem; schalks)* Vooruit! Waar was ik? Je raadt het nooit. Ik wed dat je niet eens weet hoe laat ik thuiskwam.

BASILE Ik maak van deze gelegenheid gebruik, juffrouw, om u nogmaals, maar voor de laatste keer, te vragen geen avondlijke, en natuurlijk ook geen nachtelijke uitstappen te doen. Gevolg gevend aan de wens van uw moeder zie ik mij voortaan genoodzaakt elk negeren van dit verzoek schriftelijk, uitgebreid en terstond aan haar te rapporteren.

MARGUERITE De volgende brief.

BASILE Leest u die van uw tante Emilia niet uit?

MARGUERITE Nee zeg. Het lijkt wel een politiek dagblad!

BASILE Wat de nieuwsaarde betreft, schiet hij te kort, juffrouw. De prins werd een maand geleden al om het leven gebracht.

Marguerite heeft een andere brief genomen en reikt hem Basile aan; die geeft hem ongeopend terug.

MARGUERITE Waarom open je die niet, Basile? Je weet toch dat je mijn vertrouwen geniet?

BASILE Deze is van uw bankier, juffrouw.

MARGUERITE Maar nee. Hij is van mijn vader.

BASILE Bij de dochter van een bankier valt het onderscheid bezwaarlijk te maken. *(hij neemt de brief terug en wil hem openmaken)*

MARGUERITE Nee! Moet je niet openmaken. Neem de rest. Er is toch meer? Kijk, van Elisabeth, mijn gouvernante. Recht uit Oostende. Uit Oostende? Wat zit Elisabeth in Oostende te doen?

BASILE En deze is van Dorothea, uw Duitse gouvernante.

MARGUERITE Dat begrijp ik niet. Wat hebben die twee tegelijkertijd te vertellen?

BASILE Ook misschien dat het oorlog is.

MARGUERITE Ach Basile. Jij met je oorlog. Vrouwen houden zich daar niet mee bezig. Met soldaten, dat hoor je me niet zeggen. Ik wed dat Dorothea er weer een te strikken heeft. Nee. Ze is verliefd op meneer Dijkstra, onze leraar Nederlands. Eerst die van Elisabeth. "Dear Marguerite. Het spijt me u te moeten zeggen dat ik vanwege de internationale toestand in de onmogelijkheid verkeer als gouvernante in dienst te blijven van de familie d' Haussonville, en dat ik in Oostende op de boot naar Engeland wacht. Ik hoop, als het getij gekeerd zal zijn, binnen een paar maanden dus, weer in dienst ..." Ik begrijp het niet, Basile. Wat schrijft Dorothea?

Basile geeft haar de inmiddels opengesneden omslag.

MARGUERITE “Liebe Marguerite ... (*leest eerst stil, dan luid en geamuseerd*) ... en ze zijn werkelijk knap, de soldaten, hun magnifieke uniformen blinkend in de zomerzon, het steekt de ogen uit. Er wordt gelachen, gedanst, gezongen ...” Zie je nu, Basile, wat kan een fatsoenlijk meisje als Dorothea zich leuker voorstellen dan een knap soldaat in een keurig uniform?

BASILE Een knap officier allicht?

MARGUERITE Een knap maître d'hôtel valt ook niet te versmaden, wel? (*gooit de brieven van het schoteltje hoog de kamer in*) Genoeg brieven voor vandaag. Wat heb je daar nog vast?

De piccolo begint de brieven op te rapen.

BASILE Een uitnodiging voor een tentoonstelling van die jonge heer die schilderijen beweert te maken, een Spanjaard, Cipasso. (*verbeterend*) Picasso.

MARGUERITE Wat heb je aan schilderijen als er een circus in de stad is.

BASILE En dan is er ook nog, en vooral, dan is er vooral nog, een brief van Serge, juffrouw.

MARGUERITE Welke Serge? Oh, bedoel je: Serge? De baron. En ik had nog zo gezegd dat het niet hoefde.

BASILE Het weze me veroorloofd u erop te wijzen dat verloofdes af en toe geen weerstaan bieden aan de aandrang om het voorwerp van hun liefde schriftelijk van hun verknochtheid in kennis te stellen.

MARGUERITE We zijn nog niet verloofd.

BASILE Een kwestie van gezichtspunt, juffrouw.

MARGUERITE Over twee dagen pas. Tijd genoeg dus. Maar we spreken er niet meer over. In Spa spreken we niet over verloofdes, Basile. In Spa wordt niet gepraat. In Spa wordt gehandeld. Hoor: een wals. (*opent een balkondeur; we horen een wals*) Basile, wil je met me dansen?

Ze loopt naar Basile toe; maar Basile loopt langs haar heen en sluit de balkondeur; muziek stiller.

De baron op; hij ziet er veel te oud uit voor zijn vijfendertig jaar; stijf, gereserveerd koel en kleurloos.

MARGUERITE Serge!

BASILE Meneer de baron!

De piccolo buigt net als Basile.

MARGUERITE Serge! Wat kom jij hier doen! Als je zo blijft lanterfanten, raak je nooit tijdig op ons verlovingsfeest. Wat is er?

BARON (*gaat kreunend zitten*) Verloving, Marguerite. Ik vrees het ergste voor onze verloving.

MARGUERITE Mijn God, zeg dat het niet waar is. Alle rampen van de wereld nemen bezit van me. Behalve jij dan.

BARON (*negeert Marguerite*) Het is nu wel duidelijk, Basile: de oorlog is er.

MARGUERITE Maar toch niet hier, Serge!

BARON Het kon niet uitblijven. Eerst Oostenrijk tegen Servië. Dan Rusland tegen Oostenrijk.

BASILE Eergisteren.

BARON En vandaag Duitsland tegen Rusland.

MARGUERITE Rusland ligt toch niet aan de overzijde van het park, heren?

BARON De volgende zet, Basile: Duitsland valt Frankrijk aan. Misschien vandaag nog.

BASILE Frankrijk?

PICCOLO Frankrijk?

BASILE Als ze maar niet door België trekken.

MARGUERITE Als ze zo dichtbij zijn, kunnen we ze net zo goed op ons verlovingsfeest vragen.

BARON (*wist zich het zweet af*) Ook hier zullen de kanonnen bulderen. Tot vreugde van alle Belgen die de smaak van de oorlog al zo lang moeten missen. Ik heb gehoord dat het in de straten van Brussel krioelt van lui die "Wij willen oorlog!" schreeuwen. Arme onwetenden. (*kreunend recht*) Ik schrijf je nog wel, Marguerite.

MARGUERITE Moet je niet doen. Neem je brief van gisteren mee, en doe hem nog eens op de post.

BARON Wees voorzichtig. (*kus op haar voorhoofd*) Je hoeft niet mee te gaan, ik kom er wel alleen uit. Basile?

BASILE Denkt u dat het een oorlog van lange duur wordt, meneer de baron?

BARON Ik denk het, ja. Ik ben niet zo happig op dit soort heldhaftigheid, Basile. Maar vóór Kerstmis komen w' er dit keer niet uit, schat ik. Nou zeg: laat er je zomer niet door verknallen. (*tot Marguerite*) Ik zie je wel op het verlovingsfeest, Marguerite. (*af*)

Basile opent de deur voor de baron en sluit ze.

MARGUERITE (*opent een balkondeur; we horen een wals*) Basile! Wil je met me dansen? (*loopt nog maar eens tot bij Basile; maar die ontwijkt haar andermaal en sluit de balkondeur; muziek stiller*) En jij bent nog veel te jong om te dansen, Philippe. (*gaat op de sofa zitten*) Pfoe. Geeft niet. Vanavond haal ik mijn schade in. Niet met jou, Basile, maar met een echte man.

BASILE Verlangt de juffrouw in afwachting te dejeuneren? Of zal ze, als naar gewoonte, de dag met het avondmaal inzetten?

MARGUERITE Ik wil een fles champagne, Basile.

BASILE Zo vroeg op de middag worden bij mijn weten geen boten te water gelaten, juffrouw. Toch niet te Spa.

MARGUERITE Champagne, zeg ik je.

BASILE Champagne. *(kijkt naar Philippe en knikt)*

Piccolo buigend af.

MARGUERITE En leid me niet telkens af, Basile. *(neemt foto)* Oh wat is hij knap! Pekzwart haar, bruine ogen, hij ziet eruit als de zigeuners in de barakken even buiten de stad, naar Balmoral toe *(zet de foto neer)*.

BASILE Misschien is hij wel een zigeuner. Met circusmannen weet u nooit. *(hij neemt de foto, bekijkt hem even, legt hem dan neer)*

MARGUERITE Je volgt me dus echt 's avonds, Basile?

Basile zwijgt koppig. De piccolo op met koelemmertje, waarin ontkurkte fles champagne, en met glas. Basile schenkt in.

MARGUERITE Weet je ook wie het is?

BASILE De violist van het orkest. Dat kan men trouwens zien op de foto.

MARGUERITE Je hebt er geen idee van hoe knap hij speelt, Basile. Ben je al in het circus geweest? Jij, Philippe? Ik zal je patron vragen dat hij je eens een avond vrijaf geeft. Dan kan je ook eens naar het spektakel. Basile?

Basile geeft het glas; Marguerite nipt er schalks aan.

BASILE Wenst u, nu de correspondentie is doorgenomen, en uw ontbijt u lijkt te bevallen, nog enig ander dienstbetoon van onze kant?

MARGUERITE Ja. *(tuit de lippen)*

Basile buigt stijf en wil, gevolgd door Philippe, de kamer verlaten.

MARGUERITE Oh! Philippe! Ik heb vannacht een schoteltje bonbons omgestoten. Ze zijn onder bed gerold. Raap je ze op?

De piccolo kijkt naar Basile; Basile wacht en knikt dan goedkeurend; Basile af; de piccolo naar de slaapkamer.

Marguerite opent een balkondeur.

Paul op, de circusmuzikant; hij heeft een kleurrijk, op de borst niet geknoopt shirt aan, en een rode band die rond het middel gestrikt is; hij sluipt snel tot achter Marguerite en legt speels de handen over haar ogen; Marguerite schrikt even, rukt zich dan los en wil juichen; maar Paul drukt bliksemsnel zijn mond op de hare en kust haar; ondertussen duwt hij met de voet de balkondeur dicht; muziek stiller.

MARGUERITE *(kan eindelijk iets zeggen)* Paul!

PAUL Madeleine!

MARGUERITE Marguerite!

PAUL Marguerite.

MARGUERITE Hebben ze je doorgelaten?

PAUL Helemaal niet. Ik ben over de muur geklauterd aan de kant van 't straatje naar de kerk toe, en dan ben ik over de nok van het dak in deze richting gewandeld. Zo. Kijk maar (*bootst een koorddanser na*). Ik ben een verkeerd venster ingestapt. Er zat een heer met wit haar, in het midden gescheiden. Hij rookte een lange sigaret en had een monocle in. "Neem me niet kwalijk," zei ik, "waar ben ik?" "Spa. Waar moet je wezen?" "In Luik." "Die kant uit." Toen stond ik op de gang en heb je kamer gezocht. (*toont kartonnetje met "107" erop*) Ik had je kartonnetje nog.

MARGUERITE (*heeft verrukt geluisterd*) Paul. Je bent een held. (*ze hangt meteen om zijn hals*)

De piccolo op uit de slaapkamer, met een schoteltje bonbons.

PAUL Een kwestie van lenigheid.

MARGUERITE Gelukkig maar. Stijve helden leven niet lang. (*een kus*)

De piccolo neemt de pet af en houdt die voor de ogen; hij poogt toch nog met één oog te kijken.

MARGUERITE Philippe!

De piccolo schrikt en laat de bonbons weer vallen; hij raapt ze dadelijk weer op.

MARGUERITE Waarom houd jij je pet toch altijd voor je ene oog?

PHILIPPE Omdat ik maître d'hôtel wil worden, juffrouw, later.

MARGUERITE Daarom moet je toch nog niet je pet voor het linkeroog houden? Basile heeft je dat geleerd, neen? Wat heeft hij je gezegd? Kom op.

PICCOLO Basile ... Hij zei ... Hij zei: "Een goed maître d'hôtel merkt met de ogen toe wat zijn gasten doen." (*hij staart haar hulpeloos aan*) Met één oog dicht, dat gaat al, juffrouw, maar met twee ...

Marguerite barst in lachen los; ze komt naar het tafeltje en neemt de foto.

MARGUERITE (*tot Paul*) Dat heb ik met de foto gedaan die we van jou in het park laten nemen hebben, kijk: netjes ingekaderd. Vind j'het mooi?

Paul bekijkt de foto en glundert, wil hem in zijn blouse laten glijden.

MARGUERITE Nee! Hij is van mij! (*zet de foto weer neer*) Schenk mijn muzikleraar ook wat champagne in, Philippe.

PAUL Nee nee, voor mij geen champagne. Ik kom afscheid nemen.

MARGUERITE Afscheid? Nu al?

De piccolo stapt met het schoteltje bonbons langzaam –aandachtig luisterend– naar de slaapkamer.

MARGUERITE Je bent nog niet eens ter bestemming. En bang hoef je niet te zijn. Philippe weet trouwens al dat je mijn muziekleraar bent. *(ze streeft Paul over de halfnaakte borst)* En dat je geen viool mee hebt, nou ja, ik vind dat geen bezwaar. Jij, Philippe?

Philippe blijft staan.

MARGUERITE Heb je geen vrijkaartje voor hem? Dan kan hij ook eens naar het circus.

PAUL Het circus? We zijn alles aan het afbreken! We vertrekken vanavond nog. Daarom kom ik afscheid nemen. Ik kan het niet helpen. Het schijnt dat er oorlog is.

MARGUERITE Maar toch niet in Spa?

PAUL In Oostenrijk wel. En dat is mijn vaderland.

MARGUERITE Een Oostenrijker, jij? Je kussen smaken naar de zon en het zuiden.

PAUL Oostenrijker niet, Hongaar! Maar de bevelen komen uit Wenen.

Marguerite kust hem; dan denkt ze plots aan Philippe en kijkt hem aan; Philippe staat met de rug naar hem maar heeft toch weer de pet voor de ogen geschoven; Marguerite barst in lachen los; Philippe verdwijnt in de slaapkamer.

MARGUERITE Toch vind ik het verdrietig dat je vandaag al weg gaat.

PAUL Ach. Toekomstig jaar komen we toch wel weer zeker. Het circus van Boedapest komt elk jaar naar Spa.

MARGUERITE Toekomstig jaar ben ik getrouwd.

PAUL Wat zou dat? Er komen toch ook getrouwde vrouwen naar Spa?

MARGUERITE Naar Spa, ja. Maar naar het circus? Je kent Serge niet. Hij is zo, zo .. Hij wil alleen naar het Concertgebouw. Beethoven is zijn man. Als je het parlement niet meetelt zet hij nooit een voet in een circus. Ja, dat heb je met barons. Zeker met baron Serge Masséque de Commoireaux. *(nabootsend)* Hij heeft een buikje. En gele tanden. En als hij lacht, lacht hij zo.

PAUL Maar zijn buidel barst van het geld en het goud.

MARGUERITE *(misprijzend)* Geld! Goud!

PAUL Ik hou niet van trieste gezichten. *(kust haar)*

MARGUERITE Ik kan het niet helpen. Ik vind het zo naar dat je nu moet vertrekken. Weet je zeker dat je niet kan blijven?

PAUL Blijven? Nu? Die oorlog is de kans van mijn leven, liefje. Daar wacht ik al jaren op. Daar wacht Pal Szmyrkudi al jaren op.

MARGUERITE Aha. En wie is Pal ... Szimm ...

PAUL Szmyrkudi, liefje, forceer je niet. Je mag me ook Paul noemen.

MARGUERITE Jaren wacht je, zeg je. Hoe kan dat? Je bent nauwelijks ouder dan ik.

PAUL Raden?

MARGUERITE Eenentwintig.

PAUL Mis.

MARGUERITE Meer?

PAUL Mum.

MARGUERITE Drieëntwintig.

PAUL Te veel.

MARGUERITE Tweeëntwintig! Hoe kan je van gemiste kansen spreken als je tweeëntwintig bent?

PAUL *(maakt een buiteling)* Van mijn elfde ben ik bij het circus. Ik ben accrobaat en musicus. Maar ik kom er niet vooruit. Bij het leger, dààr zullen ze me opmerken.

MARGUERITE Meneer is nog ambitieus ook. Hij heeft zeker al een oogje op de vrouw van de generaal laten vallen?

PAUL *(steekt haar in de hoogte)* Als ze zo lief is als jij!

MARGUERITE *(schatert tot Paul haar neerzet)* Ik had liever dat je bleef, Paul. Zal je me schrijven?

PAUL Je schrijven? Hoe ziet het alfabet eruit?

MARGUERITE Dat is waar ook: je kan niet lezen.

PAUL *(toont kartonnetje)* Maar zien wel.

MARGUERITE Heerlijk! Je kan dus geen vervelende brieven schrijven, jij. Sommige mensen vallen anderen lastig met brieven. Dat kan toch het echte leven niet zijn. Wat jij, maestro?

PAUL Voor mij is het echte leven: muziek, muziek!

MARGUERITE Het moet zalig zijn te kunnen doen wat men graag doet.

PAUL Het moet moeilijk zijn iets graag te doen als men niets doet.

MARGUERITE Denk maar niet dat ik niets doe. Ik ben heel actief, het is te zeggen: mijn hart is actief. Mijn hart geniet. Het vindt het leven verrukkelijk. En Spa. En deze tijd van het jaar. En champagne. Het circus. Soldaten. Uniformen!

Ze sluit in extase de ogen en merkt niet dat Paul het balkon op stapt.

MARGUERITE Alleen dat jij er niet meer zal zijn brengt me uit mijn humeur. *(ze merkt Paul niet meer; kijkt rond, ziet Paul, bovenop de balustrade; ze gilt)* Paul!

De piccolo komt de kamer ingerend, met de schotel bonbons; hij schrikt en laat de bonbons vallen; hij begint ze op te rapen.

PAUL Ik duikel zo naar beneden. Ik heb Molutto al eens vervangen in de trapezen.

Marguerite grijpt zijn been vast.

PAUL Het is maar enkele meters hoog. Misschien spring ik wel op die grote trom. Naast die dame met de groene hoed.

Marguerite rukt de band rond Pauls middel los en rent er lachend mee door de kamer; Paul achtervolgt haar; Marguerite duwt, plagerig, de bonbons weer van het schoteltje; de piccolo begint weer te rapen; ondertussen wipt Marguerite de slaapkamer in, achtervolgd door Paul. De piccolo raapt de bonbons op. Het wordt plots stil; de piccolo kijkt op, staat recht, stapt tot aan de slaapkamerdeur, blijft staan, brengt de pet voor de ogen.

PAUL *(in slaapkamer; vrolijk)* Dat was de laatste. Doe nu mijn band aan.

MARGUERITE *(van uit de slaapkamer)* Je band aan? Ik had veel liever, Paul, dat jij de rest uitdeed.

Paul komt uit de slaapkamer gehold; de piccolo springt opzij; Paul strikt zijn band.

PAUL Als de generaals moe zijn, kom ik weer.

MARGUERITE *(in slaapkamer)* Ik wil zo lang niet wachten.

Paul loopt naar het balkon, opent de deur; we horen op een kermisorgel een deuntje; Paul springt andermaal op de balustrade, een volmaakt circusartiest.

PAUL Veertien dagen. Zo lang slechts duurt de oorlog. Veertien dagen. Ze zijn zo voorbij!

MARGUERITE Dacht je? Alleen wat prettig is zo voorbij.

Paul springt naar beneden. Stilte.

MARGUERITE Paul! Paul!!

PAUL *(van ver en diep)* Grüss Gott!

MARGUERITE *(wuiift en komt dan van het balkon af; ze sluit de deur en wandelt dromend tot bij de tafel, ze neemt de foto)* Wat vind je 't mooiste aan zijn foto, Philippe? Hem of zijn viool?

De piccolo komt, met de schotel bonbons, naast haar staan. Marguerite neemt een bonbon.

MARGUERITE *(kust de foto en zet hem weer neer)* Mijn muzikleraar trekt met vakantie, Philippe. Hij gaat krijgertje spelen. En wat doet de leerlinge? *(neemt glas champagne)* De leerlinge klinkt. Op de maand augustus. Op de zomer. Op Spa. Op grenadiers, lanciers en matrozen. Op kapitein, luitenant, vaandrig en sergeant. *(drinkt; neemt het handspiegeltje en bekijkt zichzelf)* Ze drinkt op haar kommerloze jeugd. *(loopt naar het balkon, opent de deur, leunt over de balustrade)* Tot binnen veertien dagen, Paul.

Marguerite en de piccolo af.

3e scène: 24/8/1968

Dorothy zit in luisterhouding op de sofa. Philippe dopt met een zakdoek het zweet van zijn voorhoofd.

- DOROTHY Ik ben verrast ... Oma ... Het klinkt... Het lijkt zo buitenissig.
- PHILIPPE Het waren vreemde tijden in een zonderlinge wereld. Het resultaat was navenant: we kregen de waanzin, het inferno, de apocalyps.
- DOROTHY En wat een nergens op slaand optimisme. Denken dat de oorlog maar veertien dagen zou duren! Je hebt haar toch nog weergezien, oma?
- PHILIPPE Vijf jaar later. Hier. Op deze kamer.
- DOROTHY Vertel, Philippe, vertel. Wat was er veranderd? Dit hotel? Basile? Oma? Jij? Jij alleszins, jij was een jongeman geworden.
- PHILIPPE Ik was ondertussen flink uit de kleren gegroeid, juffrouw. Maar dat had ook met de nijpende textielschaarste te maken. Het Hôtel Cardinal was nièt veranderd. Het zag er in 1919 net zo uit als in 1914. Ook Basile, mijn maître d'hôtel, was dezelfde gebleven.
- DOROTHY En oma? Vertel.
- PHILIPPE Juffrouw Marguerite. .. Vijf jaren van collectieve waanzin, ze laten sporen na op ieder mens. Toen ze, in augustus 1919, daar, op jouw plaats, en grapjes maakte met Basile, toen dacht ik: ze is even ondeugend gebleven als op die augustusdag in 1914, toen de circusman er was. Maar was dat wel zo? Klonk er ook niet iets van cynisme door haar schelmerijen heen?

4e scène: augustus 1919

Marguerite op. Ze gaat stijf rechtop op de sofa zitten; ze is helemaal in het zwart gekleed; ze luistert naar de grammofoon die behoorlijk vals speelt; ze grijpt de tafelbel en wil bellen; ze merkt dat de deur opengaat. Basile op; hij buigt.

- MARGUERITE Basile, dat spul speelt vals.
- BASILE Het kan dus een kenschetsend produkt van deze tijd worden genoemd.
- MARGUERITE Waarom spelen de fanfares niet meer als vroeger?
- BASILE Misschien zijn er geen fanfares meer als vroeger?
- MARGUERITE Op deze wereld zeker niet. Alles wat je vroeger kwaliteit kon noemen zit in de hemel. Gustave in de hemel, Bjørn in de hemel.
- BASILE Als het in uw verlangen ligt eerst nog de litanie van de nieuwe heiligen op te zeggen, zal u bijna verplicht zijn andermaal uw huwelijk uit te stellen.

MARGUERITE Ik heb mijn verloving vijf jaar op de lange baan geschoven, waarom zou 'k dat ook niet met mijn trouwdag kunnen?

BASILE Omdat het in deze sombere tijden niemand vergund is, juffrouw Marguerite, ook de adel en de burgerstand niet, zijn verlangens werkelijkheid te zien worden.

MARGUERITE Basile, je bent een cynicus.

BASILE Ik ben een kind van mijn tijd, juffrouw.

MARGUERITE Ik niet?

BASILE Is u niet cynisch van nature?

MARGUERITE Ze kunnen me niet allemaal verdommen, Basile. Bobosse was toevallig onze stalknecht: dood aan de IJzer. Gustave, onze huisknecht: verdronken in Holland. En Bjørn, onze kok: vermist. Vermist maar ook in de hemel, twijfel niet.

BASILE Ook over monsieur Robert hebben we nu defenitief bericht gekregen.

MARGUERITE De directeur?

BASILE Gesneuveld.

MARGUERITE God hebbe ook zijn ziel. IJdele hoop zeker? Het vagevuur dan. Hij heeft me tenslotte maar een keer pogen te verkrachten. De eerste keer dat ik van het circus kwam. (*voorzichtig*) Herinner jij je het circus nog, Basile?

BASILE Wat rest ons anders dan herinneringen, juffrouw?

MARGUERITE Precies. En dat maakt me zo triest. Vind jij Spa dit jaar ook zo triest?

BASILE Triest is niet het juiste woord. Maar het is wel een mooi woord.

MARGUERITE Niet triest, jij. Hoe komt dat? Jij bent evengoed in het zwart als ik.

BASILE De kleur van deze kledij slaat op mijn beroep, juffrouw, niet op mijn gemoedstoestand.

MARGUERITE Hoe wou je dat ik gekleed liep? In azuurblauw? Of in roze? Of in dat afschuwelijke kaki dat nu zo van de mode blijkt te zijn? Of wou je dat ik helemaal geen kleren aan had, Basile? Beken!

BASILE Dat laatste zou ik killig vinden. Voor u.

Philippe op met schoteltje koffie; Philippe is nu een jongeman van negentien.

MARGUERITE En wie is dat nu weer? Heb ik deze jongeman al eerder ontmoet?

BASILE Het is de piccolo, juffrouw Marguerite: Philippe.

MARGUERITE Philippe! Hij was niet groter dan een duim toen de oorlog uitbrak.

BASILE Dat is dan ook haast honderd jaar geleden.

MARGUERITE Wel wel wel, Philippe. Jij bent zo gegroeid en oud geworden dat je vast twee oorlogen mee hebt gemaakt. *(ze staat al dicht bij hem)* Ik moet me rekken om je te omhelzen. *(handen om zijn hals)*

Philippe maakt zich bedeesd los en wil de kamer verlaten.

MARGUERITE Nu je geen pet meer hebt om je te beschermen, draai je de verleiding de rùg toe, zie ik. Blijf! Ik gebied het je.

Philippe blijft staan.

MARGUERITE Mogen we nog wel gebieden, Basile? De tijden zijn zo veranderd dat ik er mijn weg in dreig te verliezen. *(ze neemt kopje koffie)* Dat ook nog. Vroeger dronken we champagne. En nu is er geen champagne meer.

BASILE Er zijn ook geen asperges meer, juffrouw Marguerite, en geen tarwebrood, geen suiker.

PHILIPPE *(bedeesd)* En geen koffie.

MARGUERITE Zie je wel dat dit afschuwelijke brouwsel namaak is.

BASILE De nieuwe kok houdt vol dat mout gezonder is dan koffie.

MARGUERITE Koks behoren zich met de smaakzin van de gasten bezig te houden, niet met hun gezondheid. Wat is de vroegere kok overkomen?

BASILE Chouchou zit in de gevangenis. U weet dat het hoofdkwartier van der Kaiser niet zo ver hiervandaan lag - oh nee, u leest geen kranten. Op een dag is der Kaiser hier te gast geweest. En wat men ook beweert van hem, als 't op souperen aankwam had hij wèl smaak. Scampi's in knoflook. Ze bevielen hem zo, dat hij zijn eigen koks naar de IJzer stuurde en Chouchou in hun plaats engageerde. En dat kan onze patriottische geestdrift niet gedogen. Althans niet nu de oorlog af is gelopen.

MARGUERITE We winnen de oorlog maar verliezen onze vrienden. We winnen de oorlog maar verliezen onze koffie. We winnen de oorlog en menen rechter te moeten spelen. Eigenaardige oorlog. *(neemt foto van tafeltje)* En waarom komt het circus niet meer?

BASILE Welk circus, juffrouw?

MARGUERITE Je weet best welk circus. Het circus van Boedapest.

BASILE Boedapest ligt nu ineens heel ver van hier.

MARGUERITE Oh ja?

BASILE Om er te geraken moet men in geval meer landen doorkruisen dan vroeger.

MARGUERITE En hoe weet jij dat dan? Was je misschien ook nog majoor domus in Versailles?

Basile en Philippe willen tegelijk repliceren.

BASILE Nee, zegt u maar.

PHILIPPE *(verlegen)* Over het lot van Oostenrijk werd niet in Versailles beslist - daar ging het om Duitsland - maar in Saint-Germain. Het congres is daar trouwens nog niet afgelopen.

MARGUERITE *(begrijpt eerst niet hoe zo een jongeman dat allemaal weet)* Je leermeester, niet waar. Voor dag en dauw eruit om de kranten te lezen. Je zal het best met Serge kunnen stellen, jij. Dat is ook zo een krantenfanaat, niet waar Basile? Zal je elke middag zijn dagblad brengen, Philippe?

PHILIPPE Het zal me een genoegen zijn, juffrouw Marguerite.

MARGUERITE Vanaf morgen al?

PHILIPPE U ... u ... trouwt toch pas overmorgen?

BASILE Doe wat de juffrouw zegt.

MARGUERITE Zolang ik nog wat te zeggen heb. Da's waar ook, Basile, las ik niet ergens dat, vanwege de veranderende tijden, de vrouwen nu ook meer rechten gaan verwerven?

BASILE Sommigen knopen daar de vrees aan vast dat het einde van de beschaving nu wel degelijk in zicht is, juffrouw.

MARGUERITE *(bekijkt weer de foto)* Daar hebben ze dus voor gevochten. Basile, denk jij dat ze tegenover elkaar hebben gestaan?

BASILE Wie juffrouw?

MARGUERITE Serge en mijn circusman?

BASILE Van de baron weten we in ieder geval dat hij niet geraakt werd.

MARGUERITE Een bewijs dat niemand ooit ernstig op hem aanlegde. Maar als hij nu eens Serge... *(bekijkt de foto)*

BASILE De baron zat achter het front, juffrouw. Behalve in het jachtseizoen zijn kogels daar niet zo erg in trek.

MARGUERITE Geef me geen hoop, Basile. Geef me geen valse hoop.

BASILE Zoals u verkiest, juffrouw. *(luid, koel)* Ik denk dat hij gesneuveld is, uw, euh, de circusman.

MARGUERITE Dank je, Basile. Dank je. Geloof jij het ook, Philippe?

Philippe kijkt eerst verlegen naar Basile en dan, even verlegen, naar Marguerite; hij knikt.

MARGUERITE Nog beter. Twee weten tenslotte meer dan een. En uit de zekerheid van het weten moeten we de kracht putten om verder te leven. Zelfs als de zekerheid nare dingen onthult. *(staat recht en legt de foto op tafel; dan langzaam, heupwiegend, tot bij Basile)* Zullen we dit hoofdstuk sluiten? Hierbij verklaar ik dat de circusman voorgoed uit mijn leven verdwenen is.

BASILE *(ontwijkt haar)* Het Hôtel Cardinal is trots u te kunnen melden dat in de met dat doel verbouwde sous-sol een lokaal onder is gebracht waar u kan consumeren en terzelfdertijd een pianist beluisteren.

MARGUERITE *(kijkt dromend voor zich uit)* Een pianist? Wat maakt het uit? Deze wereld is veranderd, Basile. Er zijn geen fanfares meer. Er is geen champagne meer. Er is geen ... liefde meer. Ik vraag me af of het zin heeft verder te blijven leven. Doden tellen is alles wat ons overblijft.

PHILIPPE Het tellen van de doden is een voorrecht van de overlevenden, juffrouw.

MARGUERITE *(bekijkt Philippe verbaasd; dat doet ook Basile)* Wat een wijsheid, jongeman. Op welke levensschool heb jij gezeten? Hoeveel weduwen heb jij getroost? Hoeveel zaad gestort op de oorlogsakker? *(wil de armen om hem heen slaan)*

De baron op; hij steunt op een stok; hij kreunt en zucht weer.

BASILE *(nijgend)* Meneer de baron.

PHILIPPE *(nijgend)* Meneer de baron.

MARGUERITE *(eerst nijgend, dan met uitgestoken armen; ironisch)* Meneer de baron! *(ze omhelst hem)*

BARON *(doet niet zo happig)* Kalm aan, liefje. Mijn reuma. *(gaat kreunend zitten; negeert haar)* Oef. De kiesstrijd komt al aardig op gang, Basile. Ik heb met iemand van Binnenlandse Zaken gesproken. Men verwacht gevoelige verschuivingen. De socialisten rekenen op dertig zetels winst.

BASILE De verdiscontering van het door hen verworven algemeen stemrecht.

MARGUERITE Algemeen stemrecht? Ahah! Ook voor ons, vrouwen?

BARON Natuurlijk niet, liefje. Wat weten vrouwen van politiek af.

BASILE De weduwen en de moeders-weduwen van gesneuvelde soldaten mogen wél stemmen.

BARON Een toegeving aan de rechterzijde, Basile. Dat wordt achteraf snel weer even ongedaan gemaakt. Zo. *(kruipt recht)* Marguerite, liefje, ik zie je bij 't souper, nee?

BASILE Wanneer wil u dat we de kamer in gereedheid brengen, meneer de baron?

BARON Kamer?

MARGUERITE Basile bedoelt de bruidskamer, Serge. Heb je mijn uitnodiging voor onze trouw dan nog niet ontvangen?

Het gegrom van de baron is als een lachje bedoeld; hij knijpt Marguerite in de wang en kust haar op het voorhoofd.

BASILE *(met hinkende baron naar de uitgang)* Het is een hele eer voor ons dat u Spa hebt uitgekozen voor uw huwelijksreis. *(af met Serge)*

MARGUERITE Dat heb ik gedaan. Met het oog op zijn heupjicht. In Hôtel Cardinal zijn de bedden laag. Hier loop ik minder kans ingeslapen te zijn voor hij erin slaagt aan mijn zijde te liggen.

PHILIPPE Voor het geval dat de temperatuur u tegen staat: Hôtel Cardinal stelt warmwaterkruiken ter beschikking van zijn clientèle.

MARGUERITE Oh ja? Zo zie je maar hoe de maatschappij er toch nog altijd op vooruit gaat: het stemrecht voor de hele en de warmwaterkruik voor de halve weduwen. Waarom zijn er geen winnaars bij een oorlog, wijze vriend?

PHILIPPE Omdat oorlog geen spel is, juffrouw Marguerite.

MARGUERITE Schurkenwerk is 't. En niet de arme soldaten hoorden elkaar aan diggelen te schieten, maar de generaals en ministers! *(neemt Pauls foto)* Waar je ook bent, Paul, in de hemel of in de hel, probeer nooit alleen te zijn.

Philippe wil vertrekken.

MARGUERITE Blijf nog, jonge vriend. Beter met z'n tweeën eenzaam dan helemaal alleen.

5e scène: 24/8/68

Philippe op; hij heeft een omslag bij. Dorothy op uit slaapkamer; ze heeft een glas bij; ze drinkt.

PHILIPPE *(verontschuldigend)* U kan ook koffie krijgen, juffrouw, om het even wat. De oorlog is voorbij. Behalve in Vietnam dan.

DOROTHY Nee nee, Philippe, dit smaakt net zo goed. Heb je de foto kunnen vinden?

PHILIPPE *(haalt foto uit omslag)* Het is er een uit 1936. Het hele gezin staat er nog op. Hier uw grootvader, de baron. Met buikje.

DOROTHY Maar zonder gele tanden. En oma. Ze kijkt net zo schelms als ik uit je verhaal af kan leiden. En dat ... Mams! Jee! Mams! Niet te geloven!

PHILIPPE Ze is ook pas zestien jaar dan, juffrouw Louise.

DOROTHY Ze ziet er vijftwintig uit. En dat ...

PHILIPPE Dat is haar gouvernante, juffrouw Antoinette.

DOROTHY Als je oma bekijkt ... Die wordt honderd, denk je dan. Hoe is het mogelijk dat ze enkele maanden later ... *(geeft foto terug)*

Stilte.

DOROTHY Maar opa blèèf dus komen. Sympathiek van hem, niet waar?

PHILIPPE Zegt u dat wel. Spa was immers al lang niet meer wat het vroeger was. Maar dat waren de Massèques en de d'Haussonvilles, uw grootouders, eigenlijk ook niet. Alles gaat voorbij. Ook wij zijn vandaag niet meer wie we gisteren waren.

DOROTHY Maar je vertelt toch verder, niet waar Philippe? Please ...

Philippe neemt zijn zakdoek en wist zich het zweet af.

PHILIPPE Uw grootvader bleef inderdaad komen, juffrouw Dorothy, maar het kostte hem elk jaar steeds meer moeite dat te doen. Ook de jaren zelf vochten tegen een gevoel van machteloosheid; ze kwamen, maar ook hen kostte het moeite aan zichzelf gelijk te zijn. *(veegt zich weer het zweet af)* 1939... *(stilte)* 1939... Hoe ver zijn we verwijderd van de zorgeloosheid van 1914, hoe ver van het cynisme van 1919. Het was of niets ons overbleef dan wanhoop. Leegte en wanhoop. Neem me niet kwalijk dat ik daarbij aan uw moeder denk. Vooral niet op deze plaats. Hier heb ik haar leren kennen, Basile en ik, hier hebben we in ons hart en geheugen het verhaal genoteerd van h  r wanhoop en h  r leegte.

DOROTHY *(staat ontdaan recht en kijkt Philippe smekend aan)* Please. Ga verder.

6e scène: 8/8/1939

Op: de baron en Louise. De nu zestigjarige baron zit in de fauteuil. Louise staat naast hem. Er wordt aangeklopt.

LOUISE *(somber kijkend)* Binnen.

BASILE *(op)* Het spijt me dat u al weg moet, meneer de baron. *(hij buigt hoofs)*

BARON Ach ja, Basile. *(kreunt)* Augustus te Spa. Elk jaar hetzelfde refrein, niet waar.

BASILE Het refrein van het jaar 1939 klinkt wel bijzonder naargeestig, vindt u niet?

BARON En of, en of. Geloof jij ook dat er oorlog komt, Basile?

BASILE Ik neem aan dat de voortekens ons andermaal niet bedriegen, meneer de baron.

De baron hoest en kreunt.

LOUISE Zal ik je wat te drinken halen?

BARON Nee nee, Louise. We gaan in de bar een kopje koffie drinken en dan keren we naar huis terug. Waar blijft Antoinette?

BASILE De gouvernante is in de salon, meneer de baron.

BARON *(kreunend recht)* Half augustus komen we terug, Basile. Waar blijft Antoinette?

LOUISE *(schudt het hoofd)* Horen gaat ook niet zo best meer.

BASILE De gouvernante is in de salon, meneer de baron. Ze bestelt koffie.

BARON Ik had anders zin in een pot straffe koffie. Is het concert al aan de gang?

BASILE U bedoelt: in de bar? Nog niet, meneer de baron.

Louise ondersteunt de kreunende baron.

BARON *(overmoedig)* Ik red het wel, ik red het wel.

Louise laat hem los.

BARON Louise geeft niets om het mannelijk geslacht, Basile, behalve om mij. Let toch maar goed op haar, wil je, nu ik er niet ben.

LOUISE Niemand hoeft op mij te letten. Ik zorg wel voor mezelf.

BASILE Zal ik met u meegaan, meneer de baron?

BARON Nee hoor. Ik red het wel. *(steunend en kreunend af)* Tot straks.

LOUISE Tot straks.

BASILE Tot straks, meneer de baron.

Louise slaat een gebreid vestje om de schouders.

BASILE Hebt u het te koud, juffrouw Louise?

LOUISE Jij niet?

BASILE Mijn gewaarwordingen doen weinig ter zake. Hij lijkt het goed te stellen, uw vader. Hij heeft de dood van uw moeder goed verwerkt.

LOUISE Hij is erg aan de gouvernante gehecht. Antoinette en zijn collectie revolvers, ze zijn het genoeg van zijn oude dag. Het zit hem natuurlijk niet mee dat hij me geen vrijer aan de hand kan doen. Een vrijer ik. Ik zou erom lachen als ik wist hoe je dat moet. Lachen.

BASILE Liefde en dood, juffrouw, ze komen beide als dieven in de nacht.

LOUISE Filosoferen blijft nog altijd je geliefkoosde bezigheid? .. Waarom staar je me aan?

BASILE Omdat ik het mezelf meende te mogen veroorloven u een ogenblik aan te kijken.

LOUISE Dat zal wel niet zonder bijbedoeling zijn.

BASILE Ik wilde mij ervan vergewissen hoe weinig u op wijlen uw moeder lijkt toen die zo oud was als u nu.

Nota: als er één nactrice is voor drie jongedamesrollen, wordt de tekst: hoe goed u op ...

LOUISE Er zijn momenten dat een dochter het op prijs stelt op haar moeder te lijken. Maar er zijn ook andere ogenblikken.

BASILE Ik had niet de buitenkant op het oog. Dat is vernis.

LOUISE Wat merk je onder het vernis?

BASILE Karakter. Temperament.

LOUISE Geen algemeenheden. Waarin lijk ik op haar, wat onderscheidt ons?

BASILE Wat doet het ertoe? De nachtegaal zingt mooier, maar de arend heeft een wijdere vleugelslag.

LOUISE Als je maar weet dat ik niet kan zingen. Noch vliegen.

BASILE Dat zingen is een kwestie van smaak. Daar valt niet over te discussiëren.

LOUISE Ik wil niet discussiëren. En bovendien vind ik het een verkeerd uitgangspunt. Ook smaak heeft zijn grenzen.

BASILE Alleen weten we niet waar die ligt.

LOUISE Hou op, Basile. Ik kan niet tegen die bakerpraatjes. Die hoor ik thuis genoeg. .. Excuseer dat ik me even liet gaan.

Basile wil weggaan.

LOUISE Nee. Blijf nog even. (*aarzelend*) De pianist, die in de kelderbar de namiddagconcerten speelt, ken ik hem ergens van?

BASILE (*ook aarzelend*) Hoe zou ik dat moeten weten, juffrouw Louise?

LOUISE (*geërgerd*) God ja, en àls j' het wist, hoe zou je 't me zeggen? Hij lijkt als twee druppels water op de man van de foto die bij ons thuis op de piano staat. Ach wat doet het ertoe! Het zal wel een toeval zijn.

Er wordt aangeklopt.

BASILE Misschien kan u het beter hemzelf vragen. Uw bezoeker. De pianist. (*buigend af*)

LOUISE Hoe weet jij... Alles weet hij.

*Er wordt weer aangeklopt. Louise opent de deur.
Paul op; hij gelijkt als twee druppels water op de circusartiest; hij is gekleed volgens de mode van 1939; hij heeft een rondglazen brilletje met fijn metalen montuur op; snorretje.*

PAUL Hier ben ik, juffrouw. Bedankt voor de uitnodiging. Herkent u me? Ik ben...

LOUISE Natuurlijk herken ik u... Ik keek alleen maar... Aan de piano ziet u er bleker uit.

PAUL Komt door die spot vlak boven het klavier. (*stilte*). Wel. Dat was het dan. Wie vindt de volgende repliek?

LOUISE Zal ik meneer zeggen? Of wordt het Paul.

PAUL Liever Paul.

LOUISE Ik ben Louise. In de bar, vòòr je begon te spelen, zag ik je met een cursus bezig. Ben je student of muzikant?

PAUL Beide. Ik studeer te Luik voor ingenieur. En om mijn studies te betalen tokkel ik hier en daar wat op de piano. Deze zomer in de bar van het Hôtél Cardinal. Om de waarheid te zeggen: ik heb het niet breed. Ik ben in 1935 uit Duitsland gevlucht en sta er helemaal alleen voor. Maar een koffie kan er nog altijd af als je nog eens naar de bar komt.

LOUISE Dank je. Hoe komt het dat iemand voor ingenieur studeert en pianospelen als hobby kiest?

PAUL Of is het omgekeerd? De muziek zit mij in 't bloed, neem ik aan. Tenminste, dat zei mijn moeder. Al mijn aanleg had ik van mijn vader, beweerde ze, en dat zou een knap muzikant geweest zijn.

LOUISE Zou? Ik houd niet van de voorwaardelijke wijze.

PAUL Mijn vader stierf vòòr ik ter wereld kwam. Aantonende wijze. Mijn moeder is trouwens ook al overleden. Ze sprak altijd vol verliefdheid over hem. Misschien speelde die verliefdheid haar parten en zag ze hem, toen het toch niet meer te controleren was, voor een nieuwe Fritz Kreisler aan. Je hoeft je niet over mij te beklagen. Ik rooi het wel. Alleen een horloge zou me van pas komen. Hoe laat is het al?

LOUISE *(kijkt op haar horloge)* Half vijf.

PAUL Philippe gaat er mij een tweedehands bezorgen. *(recht)* Halfvijf! Mijn God! Het theeconcert begint om halfvijf. *(buigt)* Neem me niet kwalijk. *(naar de uitgang)* Kom je niet? Eerst Schubert. Voor jou. En als toemaatje, om je nog 's te doen schrikken, die rare geluiden nog een keer, van ene meneer Arnold Schönberg. Ja?

Louise glimlacht.

PAUL Tot straks dan. *(af)*

Louise glimlacht niet meer maar kijkt bezorgd. Er wordt weer aangeklopt; Louise staat niet recht.

LOUISE Ja.

PHILIPPE *(op)* Neem me niet kwalijk, juffrouw Louise. U herinnert zich die Van Der Vloedt nog wel, uit Antwerpen. En de zeldzame revolver voor de collectie van uw vader. *(hij toont de in een witte doek gerolde revolver)* Meneer uw vader zei me hem hiernaartoe te brengen. Hij neemt hem volgende week mee naar huis.

LOUISE *(bekijkt de revolver onverschillig)* Leg hem in de kast.

Philippe legt revolver in de kast.

LOUISE Wat betreft de rekening ...

PHILIPPE Het spreekt vanzelf, juffrouw, dat u zich hierover geen zorgen hoeft te maken. Maar misschien doet u dat ook niet?

LOUISE Wat betekent één revolver als je in de kranten leest dat er dagelijks duizenden kanonnen gemaakt worden?

PHILIPPE Alle vredesoverleg ten spijt: de herrie komt er.

LOUISE De oorlog. Ik meen mij te herinneren dat mama ook te Spa was toen in 1914 de oorlog uitbrak.

PHILIPPE *(zucht even, knikt dan en fluistert)* Ja. *(hij kijkt hulpeloos, alsof hij het niet verhelpen kan dat hij niets meer mag zeggen)* Ik...

LOUISE Je wil er niet over praten. Goed. Je kan beschikken.

Philippe buigt en stapt naar de deur.

LOUISE *(overwint haar trots)* Die Paul, de pianist, hoe lang werkt hij al hier?

PHILIPPE Sedert juli, juffrouw. Hij heeft een contract van twee maanden.

LOUISE Je weet dus waarschijnlijk al alles van hem af?

Philippe kijkt erg ongelukkig maar reageert niet; dan buigt hij; af.

7e scène: 9 augustus 1939

Louise staat, mantel aan en klaar om weg te gaan, bij de telefoon en neemt op.

LOUISE Kan ik in de zone Tongeren het nummer 345? *(legt neer; blijft bij het toestel staan; pauze; gerinkel)* Hallo ... Antoinette, ben jij het? Ben je goed thuisgeraakt gisteravond? Was papa niet te moe? Nee. Jullie hoeven niet meer hierheen te komen. Laat paps zich rustig met zijn mobilisatiecomité bezighouden. Nu ik je toch aan de lijn heb, Antoinette: je weet dat er op de piano in de groene salon een foto staat. Kan jij me zeggen wie die man is met de viool? Mama beweerde altijd: haar muzikleraar ... Ja. Ik begrijp het. En schreef ze hem achteraf nog? Of zag je hem soms? Of ... Wat? Gesneuveld? Oh ... Nee nee, maak je niet ongerust. Het is ... Ach, ik vertel het je later wel. Dag Antoinette. De groeten aan papa. *(legt neer en blijft dan somber voor zich uit staren)*

Er wordt aangeklopt.

LOUISE Binnen.

PAUL *(op; hij kijkt Louise -die onbeweeglijk voor zich uit kijkt- aan; vriendelijk spottend)* Nu ben je net een donderwolk.

LOUISE Ik heb daarnet met Antoinette gebeld, mijn gouvernante. Ik sprak ook over de man op de foto.

PAUL De violist.

LOUISE Spot niet, Paul. Je lijkt als twee druppels water op hem.

PAUL En weet Antoinette wie hij is? Wàs?

LOUISE Wat we allemaal al lang weten: de muzikleraar van mama.

PAUL Zie je wel.

LOUISE Is het een toeval dat je vader ook in de muziek zat, Paul?

PAUL Bij wijze van hobby toch maar.

LOUISE Om je de waarheid te zeggen, ik geloof niet dat mama ooit muziekonderricht kreeg. Ze kende alleszins geen sol uit een do. Ik denk veeleer dat het om een flirt ging. Zoiets lag meer in haar lijn.

PAUL Dat klinkt al veel redelijker.

LOUISE Maar zo klinkt jouw afstamming dan weer niet.

PAUL Mijn vader wàs geen muzikleraar, Louise, dat zei ik toch al. Moeder sprak eigenlijk zelden over hem. Voor haar was hij haar Hongaarse officier. Als hij officier was, had hij vast een lage rang. Hij moet ook nog in het variété of zo gewerkt hebben, moeder had een foto van hem, van de hele troep.

LOUISE En hoe hebben ze elkaar leren kennen?

PAUL Achter het front. Zij was verpleegster. En hij was gekwetst. Hij herstelde, en hoe: hij maakte haar zwanger. Ze zouden snel trouwen maar toen moest ie weer naar het front. In de buurt van Ieper. Daar is hij gesneuveld.

LOUISE Gesneuveld. Mama's muzikleraar is ook gesneuveld.

PAUL Daarom draag ik de naam van mijn moeder: Weidenmann. En niet die van mijn vader, een moeilijke naam, Szymmm ... of zo iets. Zeg nu zelf: zou het geen vreemd toeval zijn als die violist van jouw mama iets met de officier van mijn moeder te maken had?

LOUISE Het leven is geen toeval, Paul.

PAUL Louise.

LOUISE Zal je niet te moe zijn? Het is een uur wandelen van hier tot Balmoral.

PAUL Je gezelschap zal me vleugels geven. En jij? Zal je 't niet te koude hebben?

LOUISE Je gezelschap... Mijn mantel zal me warmte geven.

PAUL *(grijpt weer haar hand en kust die)* En mijn genegenheid.

8e scène: 25/8/1939

Op het balkon staan Louise en Paul dicht bij elkaar, ze hebben een arm achter elkaars rug geslagen; Louise maakt zich los en komt de kamer in.

PAUL Waarom schrok je toen je dat zigeunermeisje zag wenken? We zouden naar beneden kunnen gaan en in onze hand de toekomst laten lezen.

LOUISE *(kijkt somber voor zich uit, maar vlijt toch het hoofd tegen Pauls schouder)* Wat zou ze in onze hand kunnen lezen? Dat het al de vijfentwintigste augustus van het jaar 1939 is en dat er ons maar één week samen zijn meer overblijft?

PAUL *(streelt haar; lief maar vermoeid)* Mijn donderwolkje.

LOUISE Je bent zelf al heel de namiddag somber. En was het maar een week. Ik voel dat het zo lang niet meer zal duren.

PAUL Louise! Dit is de mooiste maand van ons leven.

LOUISE Dacht je? Ik heb vanmorgen anders nog eens een brief gekregen van thuis. Papa is nu voorzitter van het mobilisatiecomité. Er komt oorlog, Paul. De mooiste oorlog van ons leven, nee?

PAUL Louise. *(hij neemt haar beide handen vast, brengt die naar de mond en kust ze)*

LOUISE Oh Paul!

Ze slaat de armen om zijn hals en verbergt haar hoofd op zijn schouders; plots rinkelt de telefoon; Louise schrikt; ook Paul kijkt ongerust; Louise neemt de telefoon.

LOUISE Hallo... *(luistert even, houdt dan de hand voor de hoorn)* Papa waarschijnlijk. Ik word gevraagd van uit Tongeren. *(luistert weer; na een poosje)* Papa? Goed. Dank je. Het is hier redelijk warm, ja. Van het weer hebben we geen klagen ... Ja ... Ja, papa ... Natuurlijk let ik op. ... Ja. Woensdag bel ik zelf nog eens. De groeten aan Antoinette. *(legt de hoorn neer)*

PAUL Glimlach je niet? Echt niet? Mijn...

LOUISE Nee!

PAUL Wat?

LOUISE Noem me geen donderwolk!

Paul kust haar.

LOUISE Weet je wat Goethe zei? In het leven kan je alles verdragen behalve een serie mooie dagen.

PAUL Louise! Hoe kan je zo somber zijn!

LOUISE Druk me tegen je aan, Paul! Leer me niet bang te zijn. Geef me vertrouwen.

PAUL Louise.

LOUISE Mijn God, Paul! Ons karakter is ons noodlot, niet waar?

PAUL Je kan aan het lot wat doèn, Louise. Liefhebben, bijvoorbeeld, het belangrijkste wat we kunnen doen, liefhebben ...

LOUISE Liefhebben ... Ja. Ik heb je lief, Paul. Geen mens die het geloven zal, soms ikzelf evenmin: ik heb je lief.

PAUL Geloof niet dat ik sterk genoeg ben, mijn koningskind, om je over diepe waters te voeren, naar een veilige burcht hoog in de wolken.

LOUISE Ik heb je lief.

PAUL Geloof niet dat mijn verstand toereikend is, prinses, om een raket te bouwen, die ons tot op de maan zal brengen.

LOUISE Ik heb je lief.

PAUL² Geloof alleen, liefste, alleen dat ik van je houd, zo maar van je houd, zoals van een man een vrouw, zoals van een vrouw een man oneindig trouw en teder houden kan.

LOUISE Paul!

Er wordt aangeklopt.

LOUISE *(aarzelend)* Binnen.

PHILIPPE *(op)* Ik probeerde te bellen van bij de receptie, maar het toestel was bezet.

Onbehaaglijke stilte.

PAUL *(begrijpt dat het om hem gaat)* Philippe?

PHILIPPE Er ... Meneer Edelstein staat aan de receptie.

PAUL Natan? Excuseer even, Louise. Tot straks. *(af)*

Louise kijkt machteloos naar Philippe; haar trots verbiedt haar nieuwsgierig te zijn.

PHILIPPE Natan Edelstein is ...

LOUISE Ik wil het niet weten.

PHILIPPE Neem me niet kwalijk.

LOUISE Dat doe ik wel. Ik haat al jullie excuses. Sorry.

PHILIPPE Gaat u alstublieft zitten, juffrouw Louise.

Louise gaat als een automaat zitten.

PHILIPPE Wil u dat ik de radio aanzet? Er is juist een Brahmsconcert aan de gang.

Louise kijkt onbewogen voor zich uit.

PHILIPPE Zal ik koffie halen? *(stilte)*

LOUISE Toen ik bijna een maand geleden aankwam, heb ik eerst Basile en dan jou gevraagd wie hij was. Geen van jullie beiden heeft me een antwoord gegeven.

PHILIPPE In ons vak, juffrouw Louise, meer dan in ...

LOUISE Verschuil je niet achter je beroepsplicht.

PHILIPPE Het spijt me, juffrouw, zelfs na rijp overleg ...

LOUISE *(recht)* Dit zal als een spook je dromen beheersen, Philippe. Een dwaalgeest, zo zal het aan je raam komen staan, en je aanstaren, tot het einde van je dagen. We kunnen niet los van het verleden. *(stilte)* Het zij zo. Je kan beschikken.

PHILIPPE *(buigt; bij de deur)* En àls ik het vertel, juffrouw, wat zou het helpen? En wie heeft dan gelijk? U. We hangen aan het verleden vast, als ochtenddauw aan het blad. Als bloed aan geweld. Als waanzin aan de oorlog. *(buigt en af)*

Louise kijkt somber voor zich uit; lange pauze; dan wordt er aangeklopt. Paul stapt naar binnen; hij heeft een regenjas en hoed in de hand; hij ziet er ontdaan uit. Louise staat recht.

PAUL Louise. Ik ... Ik ... Ik moet vanavond nog in Luxemburg zijn. *(stilte)*

LOUISE Vanavond nog?

PAUL Mijn contactman vertrekt morgen vroeg via Frankrijk naar Zwitserland. Het spijt me, Louise. *(lange stilte)*

LOUISE Het geeft niet. Ik ben het gewend.

PAUL Gewend? Kom nou, je gaat jezelf toch niet beklagen?

LOUISE En waarom niet? Heb ik al niet genoeg gederfd in mijn leven? Genegenheid, vriendschap, vrienden? Moet ik jou voortaan ook nog missen?

PAUL Tijdelijk toch maar.

LOUISE Tijdelijk? Ik ken dat. Ik ben al een leven lang gepaaid met vooruitzichten van kortstondigheid. "Het duurt niet lang, Louise. Er komt een einde aan, Louise. Het gaat over, Louise."

PAUL Maar dit gàat over, Louise. Ik ga naar Zwitserland. Daar ben ik veilig. Natan Edelstein woont in Genève. Hij is er rabbijn.

LOUISE Waarom moet jij ook een Jood zijn?

PAUL Ik hoop dat dit een opwelling van wanhoop was, niet van afkeer.

LOUISE Neem me niet kwalijk. Ik houd zo van jou. Ik kan je niet missen, niet missen, Paul. *(verbergt het hoofd in de handen)*

PAUL Toe nu, we kennen elkaar nauwelijks een maand.

LOUISE Zelfs als ik je maar een uur had gekend, was ik nooit tevoren langer gelukkig geweest. *(snuif de neus; poogt zich te beheersen)* Waarom

naar Zwitserland? Naar een onbekend land? Ik betrouw die Zwitsers voor geen zier. Neutraliteit bevalt me trouwens nooit.

- PAUL Ik luister naar wat mijn vrienden me zeggen. België is ten slotte ook neutraal. Maar zal Hitler daar rekening mee houden?
- LOUISE Met Zwitserland wel?
- PAUL Volgens mijn vrienden: ja. Zwitserland zou een van nature neutraal land zijn. Denk je dat ik voor mijn plezier vlucht, Louise? Dit is de tweede keer al. Denk je dat deze nieuwe odyssee mij bevalt?
- LOUISE Neen. Ik denk het niet. Ik hoop het tenminste.
- PAUL Ik had veel liever gehad dat er geen oorlog kwam, ik was veel liever hier gebleven. Bij jou ... Ik hou van jou.
- LOUISE Paul ...
- PAUL Je mag niet wanhopen. Dat zei mijn moeder altijd als ze me 's avonds uit de bijbel voorlas.
- LOUISE Ik heb gehoord dat Joden dappere mensen zijn.
- PAUL Mensen, Louise, gewoon mensen.
- LOUISE Ik zou met jou mee willen, Paul.
- PAUL Louise, dat meen je niet?
- LOUISE Ik weet het niet. Ja toch. Ik weet het. Maar kan het? Kan het?
- PAUL Waarom niet?
- LOUISE Nee, het kan niet. Kan niet. Oh God, Paul! Waarom kunnen ze nooit, de dingen die we het liefste willen? Waarom zijn we gedoemd al wat ons bevalt aan ons voorbij te zien gaan?
- PAUL Zo mag je niet spreken, Louise. Ik ... Je doet me pijn. Ik zou willen vertrekken met een teken van hoop op je aangezicht.
- LOUISE Hoop? Hoop waarop?
- PAUL Op ons weerzien. De situatie kan nog elke richting uit. Als Hitler België spaart bijvoorbeeld, kom ik terug. In het andere geval kom jij naar Zwitserland.
- LOUISE Hou je echt van mij, Paul? Zelfs in die zaken zit ik vol ongeloof.
- PAUL Heb vooral geen verdriet, Louise. Verdriet is falen. We mogen niet falen. Op onze leeftijd niet. En met zulke belangrijke inzet niet.
- LOUISE Het ligt nu eenmaal in mijn aard. Die somberheid, bedoel ik. Als kind had ik het al. Was er een zeldzaam dessert bijvoorbeeld, dat ik heel graag at, dan schoof ik het van me af. "Waarom," redeneerde ik, "mij vandaag verwennen met wat ik morgen moet missen?" Nooit lag een arm op mijn schouder. Nooit schoof een wang langs mijn wang. Nooit gleed een hand door mijn haar. Mijn hele leven al kijk ik gulzig uit naar

een blik in mijn richting, een lach die mijn kant uit dwaalt, een woord, zoeter dan de zoetste spijs die met hele pakken in onze voorraadkelders te vinden waren. Paul, Paul! Laat me niet alleen, laat me niet alleen.

PAUL *(neemt papier uit zijn frak)* Ik ... Ik moet nu afscheid nemen, Louise. Ik vermoedde het eigenlijk al. Ik had gisteravond een telegram gekregen. *(vouwt blad open)* Vannacht heb ik dit geschreven. Een gedicht. Zal ik het lezen? Het is voor jou. Voor ons. Ik heb het geschreven met al de wanhoop die ik in je vermoeden kon, met al ... met al het verdriet dat ik in mezelf aanwezig wist. Echte wanhoop. Echt verdriet. Verdriet dat tot het schrijven van een gedicht aanspoort, Louise. Afscheid.

Die van elkander afscheid nemen,
zachtmoedig en beschroomd,
vol zielsbegeerte,
de minnaars van vier weken,
ze kiezen
tussen waanzin die men oorlog noemt
en 't vluchtpad naar de vrede.

Ze weten:
kiezen is verliezen,
en wie heden vrede vindt,
zal de liefste derven
voorgoed
nadezen.

(plooit het blad en steekt het onbewust in zijn zak) Misschien zal het zo erg niet zijn. Misschien wordt het meer dan alleen maar herinnering, zien we elkaar nog weer. Neem me niet kwalijk. Ik had dit niet mogen schrijven. Het was sterker dan mezelf.

LOUISE Dichters zijn profeten, Paul. Je hebt gelijk. Hopen heeft geen zin.

PAUL Jawel, Louise. Het moet. Je moet iets hebben om aan te denken, er moet iets zijn waar je hart mee bezig is. Dàt is hopen. Je moet hopen.

LOUISE Kiezen is verliezen, Paul.

PAUL Dat was voor mezelf. Niet jij hebt gekozen. Ik. Ik zal verliezen.

LOUISE Ga nu, Paul. Het heeft geen zin.

PAUL Louise, ik zal schrijven. Als ik aankom, schrijf ik. Dadelijk. En ik regel meteen je overkomst.

LOUISE Ga nu.

PAUL Louise, mijn liefste *(aarzelend af)*.

Louise kijkt beseffeloos voor zich uit. Vervolgens staat ze recht en stapt naar de kast; ze opent de kast en neemt er de in een witte doek gewikkelde revolver uit; Philippe op; hij stapt kordaat tot bij Louise, neemt haar de revolver af en steekt hem in zijn zak; dan geeft hij haar het blad papier dat hij in de hand houdt.

PHILIPPE Paul vroeg mij u dit te geven. In zijn haast vergat hij het zelf te doen.

Louise staart nu wezenloos voor zich uit; dan "breekt" ze; Philippe leidt haar naar de sofa; ze gaat zitten; hij gaat naast haar zitten en bekijkt haar vertederd-bezorgd. Stilte.

Louise naar slaapkamer af.

9e scène: 24/8/68

De Philippe-uit-1939 is blijven zitten en stapt meteen in de rol van Philippe-68.

PHILIPPE Drie uur lang heb ik bij haar gezeten. Ze huilde niet, maar uit haar hulpeloosheid sprak zoveel verdriet dat de gedachte eraan mij nu nog altijd tot in het diepste van mijn ziel aangrijpt. Toen begon ze te vertellen, beetje bij beetje, zonder dat ik haar praamde, alsof al haar smart zich langs haar woorden een uitweg zocht.

Stilte.

PHILIPPE Het wèrd oorlog. Andermaal. Vijf gruwelijke jaren lang. Van alle dingen die ik deze keer moest derven, deed niets me zoveel pijn als het jaarlijkse gezelschap van uw mama. Ik dacht: ik zie haar nooit meer weer, ze hebben haar meegenomen op hun magere paarden, de ruiters van de apocalyps. Maar God houdt geen rekening met het getob van een maître d' hôtel. In augustus van '45 ... (*wist zweet weg*) Ach, was dat weerzien me maar gespaard gebleven!

10e scène: 15 augustus 1945

Philippe-68 stapt, recht voor zich uit kijkend, en nog steeds op dezelfde plaats gezeten, zonder meer in de rol van Philippe-45. Louise op.

PHILIPPE (*recht*) Juffrouw Louise.

LOUISE Heb ik je laten wachten, Philippe? Neem me niet kwalijk.

PHILIPPE Ik neem aan dat u begrijpt dat enkel het wachten nog zin geeft aan mijn bestaan.

LOUISE Oh God, Philippe! Als jij nu ook al droefgeestig gaat doen.

PHILIPPE Ik kan mezelf toch geen geweld aandoen? En tenslotte ben ik verleden week precies vijfenveertig jaar geworden. Het is gemakkelijk mijn leeftijd te onthouden. Ik tel evenveel jaren als er jaren zijn in deze eeuw.

LOUISE Ik word er vijftientig. Toekomstige maand.

PHILIPPE Maar u bent altijd al veel ouder geweest. Rijper. Wijzer. Zo placht Basile het ook te zien.

LOUISE Ik vernam dat Basile nog erg veel geleden heeft, de laatste maanden van zijn leven. Vreselijke ziekte. Ik hoop als mijn beurt komt, dat alles snel geschiede. Net als bij mama.

PHILIPPE Geduld, juffrouw. U zal nog vele verjaardagen moeten vieren. Mògen.

LOUISE Hoe stelt zijn weduwe het?

PHILIPPE Toen ik haar ging condoleren, leken de de feiten nog niet echt tot haar doorgedrongen.

LOUISE Kinderen had hij niet.

Philippe schudt het hoofd.

LOUISE Hoe is het met jouw zoon, Philippe?

PHILIPPE Hij stelt het goed. Hij wordt binnenkort zes jaar, juffrouw, op uw verjaardag nog wel. Er is geen gevaar dat ik de uwe of de zijne ooit vergeet. Ik zal mij permitteren elk jaar ook een glas te drinken op ùw gezondheid.

LOUISE Zal je? Het klinkt bijna sarcastisch iemand bezig te horen die ook eens aan een ander denkt. Ik zal ook drinken, Philippe, en zelfs eten. Ik zal niet eenzaam zijn, tenminste niet naar buiten uit. Het schijnt dat er in Amerika voedsel en drank genoeg is, en dat je er nooit zonder vrienden bent die bereid zijn een en ander met jou te proeven.

PHILIPPE Ik hoorde dat het inderdaad nogal moeilijk is om er intiem te zijn. Maar misschien hebben we dat niet zo erg nodig, vandaag de dag.

LOUISE Thomas is zeer joviaal. Hij heeft ontelbare vrienden. Ik weet niet waarom ik hem beval. Ik kijk als ... als...

PHILIPPE Als een donderwolk.

Louise slaat de ogen neer.

PHILIPPE Amerikanen zijn gek op contrasten. Laatst waren hier twee kolonels. Eerst zongen ze alsof ze met een heel leger waren en vervolgens vroegen ze... de pianist... weemoedige volksliedjes te spelen.

LOUISE Wie is er nu pianist, Philippe?

PHILIPPE Een jonge Fransman, Raphael heet hij.

LOUISE Thomas kent geen noot muziek. Ik geloof niet dat hij erg artistiek is.

PHILIPPE Als militair komt men niet zo heel ver met dat soort dingen.

LOUISE Het is maar dat we weten hoe ver we willen gaan, vind je niet?

PHILIPPE Toch heb ik veel eerbied voor ze. De meesten hebben om ons te bevrijden hun burgerleven geruild voor een gevaarlijke tijdelijke militaire carrière. Idealisten zijn het.

LOUISE Zo is Thomas ten voeten uit: dapper en loyaal. Hij heeft al zijn ondergeschikten al aangeboden bij hem in de zaak te komen werken, als zijn militaire termijn ten einde loopt. Hij heeft een fabriekje van motoren.

PHILIPPE Hij zal wel erg bekwaam zijn. Om op zo een korte tijd zulke hoge graad te bereiken is competentie nodig.

LOUISE Ik zal nu ineens ook weer helemaal rijk zijn, Philippe.

PHILIPPE U bedoelt dat u ineens weer veel geld zult bezitten.

Louise glimlacht melancholisch.

PHILIPPE Ik gun het u van harte.

LOUISE Tenslotte stond ik omzeggens alleen op de wereld.

PHILIPPE Ik heb vernomen dat de baron overleden is.

LOUISE Antoinette leeft nog. Maar ze heeft een hersenbloeding gehad. Ze is geheel verlamd. Ik heb haar laten plaatsnemen.

PHILIPPE Wat gebeurt met het landhuis?

LOUISE Jou wil ik het bekennen: dat heb ik verkocht om te overleven. Ik schaam me niet. Wat heb ik nog? Niets.

PHILIPPE Thomas.

LOUISE Thomas. En ik hou veel van hem. Geloof je dat, Philippe?

PHILIPPE Ik geloof beslist dat u veel van hem houdt. Net genoeg.

LOUISE Het is anders wel een ironische speling van het lot dat ik met een militair zal trouwen, ik, die de oorlog haat, haat.

PHILIPPE De ironie van het lot wil dat we zonder militairen niet van de oorlog af komen.

LOUISE De absurditeit van elke keuze. Tussen oorlog en onvrijheid. Tussen waanzin en vlucht. Tussen... (*bijt op de lippen*)

PHILIPPE Hebt u het gedicht nog?

LOUISE Het is het enige wat ik meeneem.

PHILIPPE Het is alles wat je nodig hebt.

LOUISE Jij hebt ook geen nieuws van hem? Ik vrees dat hij omgekomen is.

PHILIPPE Hij was toch in een opvangkamp?

LOUISE Maar daar wou hij weg om via Zuid-Frankrijk en Spanje naar Engeland te ontkomen. Zijn laatste brief dateert van maart 1941.

PHILIPPE Dat is, zelfs voor het sterkste hart, te zwaar om dragen. (*stilte*)

LOUISE Goed, Philippe. (*recht*) Ik ben gekomen om afscheid te nemen. Neem me niet kwalijk dat ik nog even omkijk. Omzie in herinnering.

Ze bijt op de lip om niet te moeten huilen, en wandelt, bijna een marionet, de kamer rond; ze kijkt naar de vloer, de muren, stapt tot aan de slaapkamerdeur, kijkt even naar binnen; stapt dan naar het balkon; ze opent de deur, stapt op het balkon, kijkt over de leuning; ze komt terug, sluit de balkondeur. Erg onder de indruk komt ze naast Philippe staan. Philippe is erg verlegen.

LOUISE Philippe, het is verschrikkelijk afscheid te moeten nemen van ... van ...

PHILIPPE Van alles, juffrouw Louise.

LOUISE Maar ik zal dapper zijn. Ik ben vastbesloten door te bijten. Thomas zal me helpen. Ik vertrouw op hem. Vertrouwen moet je hebben, zegt hij altijd. Hij is erg vroom ook. Hij bidt. Bidden brengt hem tot rust, beweert hij. En rust is de kern van alle dingen, van alle geluk. Philippe, denk je dat ik gelukkig zal zijn?

PHILIPPE U zal leven, juffrouw. Na alles wat in deze oorlog gebeurde en erna, is dit, dunkt me, een voorrecht.

LOUISE *(zoekt in haar handtasje naar een foto en geeft die aan Philippe)* De foto van op de piano. Mama's muziekleraar. *(geeft nog een foto)* Paul. Het gedicht houd ik dus, zijn foto niet. Houd jij hem maar. Alles is voorbij. Uit. Gedaan. Dag Philippe. *(is ondertussen de kamer uitgelopen: de handtas voor haar ogen verbergt haar verdriet)*

PHILIPPE *(staart verwezen naar de foto's, dan kijkt hij op; stil, uitermate lief)* Vaarwel, juffrouw. *(stapt hij langzaam naar de deur, waarlangs Louise weg ging, alsof hij haar nog iets wil zeggen)* Juffrouw! U laat mij alleen. Alleen met mijn dwaalgeest. Moge de dag mij genadig zijn, waarop ik dit alles iemand vertellen zal. Vertellen moèt! *(af)*

11e scène: 24/8/68

Philippe op. Dorothy op uit slaapkamer; ze snuit zich nog gauw even de neus; ze gaat zitten. Philippe gaat ook zitten. Dorothy neemt het gedicht en bekijkt het; dan bekijkt ze Philippe. Philippe glimlacht maar het is hem droef te moede.

DOROTHY Ik weet niet waaraan eerst te denken. We waren een gelukkig gezin. En paps en mams, wat een stel! Door iedereen geacht, door iedereen aanbeden. Dit gedicht, het is geen pleidooi tegen de oorlog. Het is...

PHILIPPE Een pleidooi voor de liefde.

LOUISE Mams.

PHILIPPE Heb vooral geen schuldgevoelens in haar plaats, juffrouw. Sommigen gebeurt het met hartstocht op de sterren te jagen, en ten allerlaatste tot rust te komen in de stilte van een tuin bij zomeravond.

DOROTHY Wat me het meest verbaast: niet dat ze verliefd werd, maar in die allesverschroeiende mate.

PHILIPPE Alleen nu kan u zulks begrijpen, juffrouw, nu u zo oud bent als zij toen: uw moeders liefde voor Paul was zo groot dat ze gewoon niet realiseerbaar was. Het vuur ervan zo hevig dat men een eind ervandaan moest gaan staan.

DOROTHY Bedoel je dat een duurzame liefde met veel minder kan?

PHILIPPE Basile zei: voor een duurzame liefde is geen vuur nodig, maar een waakvlam.

DOROTHY Maar vind j' het niet vreemd dat ze zich zo volledig van het verleden los heeft kunnen maken?

PHILIPPE Kon ze dat? De boom bloeit. We zien de bladeren, de vruchten. Maar zijn wortels zitten onder de grond. En niemand, u niet, uw vader niet, niemand heeft ooit onder de grond gekeken.

DOROTHY Paps heb je nooit ontmoet, Philippe?

PHILIPPE Nee. Helaas. Het moet een bijzonder keurig man geweest zijn.

DOROTHY Dat is ie nog hoor. Arme paps. Als ik hoor hoe heldhaftig hij toen was. Het moet hem pijn doen mij zo actief bezig te zien in de anti-Vietnam-beweging.

PHILIPPE Waarom zouden soldaten, zelfs als het helden zijn, niet van de vrede kunnen houden?

DOROTHY Wat ik niet begrepen heb, Philippe. Mams vroeg je wie Paul was. Jij wist het. Jij wist dat hij met de circusman van oma te maken had. Jij wist bijna zeker dat het om vader en zoon ging. Waarom heb jij haar dat niet gezegd?

PHILIPPE Ik zou dit kunnen antwoorden: "Basile, mijn vereerde meester, heeft het haar ook niet gezegd." Ik zou eraan toe kunnen voegen: "Toen ze 't me vroeg, had ik vermoedens, geen zekerheid." En ik zou ook nog kunnen zeggen: "Als ik haar de waarheid had gezegd, wat zou die waarheid hebben bijgedragen tot haar geluk?" En het mijne...

DOROTHY Hield jij ook van mams, Philippe?

PHILIPPE Ik wou haar gelukkig zien, juffrouw. Is dat liefde?

DOROTHY Ze is gelukkig geweest, ik weet het zeker. Daar heeft daddy alles voor over gehad. Heb je geen spijt dat je haar nooit meer weerzag?

PHILIPPE Haar nooit meer weer te hoeven zien, daar heb ik in stilte om gebeden, juffrouw, niet voor mezelf, voor h`aar.

DOROTHY Voor haar?

PHILIPPE Wat had ik haar moeten zeggen?

DOROTHY Bedoel je...

Philippe wist weer het zweet van zijn voorhoofd.

DOROTHY Was het verhaal ni`et ten einde?

PHILIPPE Nee.

DOROTHY Je hoorde nog van Paul?

PHILIPPE Een jaar later, juffrouw Dorothy, u moet toen al geboren geweest zijn, een jaar later...

DOROTHY Bedoel je dat hij ni`et dood was?

PHILIPPE Augustus 1946. Zelfde hotel. Zelfde kamer. En congresserende vakbonders, meer dan toeristen. Vakbonden. Basile had het moeten meemaken dat zijn H`otel Cardinal een toevluchtsoord van taterende

revoltemakers was geworden, die hun congres begonnen door meteen de foto van koning Leopold aan diggelen te gooien. Er werd aangeklopt.

Philippe staat recht en treedt zonder meer in het personage van Philippe-46. Dorothy is intussen af.

PHILIPPE Binnen.

12e scène: augustus 1946

Paul op.

PHILIPPE *(ziet hem, schrikt)* Paul ...

PAUL Philippe...

Paul stapt tot bij hem; dan vliegen ze elkaar om de hals en blijven roerloos en sprakeloos staan; ze laten elkaar los; Paul gaat op de sofa zitten; hij nodigt Philippe uit hetzelfde te doen. Philippe gaat in de fauteuil zitten; hij schudt, Paul ongelovig aankijkend, het hoofd.

PAUL Ik wist dat je me zou herkennen.

PHILIPPE Er valt anders teruggang te noteren, hier, het geheugen.

PAUL Voor het dan helemaal capituleert, vertel me hoe jij het er van af hebt gebracht.

PHILIPPE Wat kan van een hotelknecht op zeven jaar tijd geworden? Heel wat minder dan van een pianist.

PAUL Je kan bevorderd zijn. Jullie land bezit een voortreffelijk sociaal stelsel. Nee. Daarover misschien later. Ik bedoel ...

PHILIPPE De kooi der herinneringen... Er zijn er weer heel wat bijgekomen. Net vogeltjes. Af en toe tikt er één aan de tralies. Dan ril ik. En luister. Maar wat betekenen mijn herinneringen naast die van miljoenen andere? En hoe onbelangrijk zijn ze naast de miljoenen die de mogelijkheid ontnemen werd om zich überhaupt iets te herinneren, de miljoenen over wier lot wij nu, meer dan een jaar na de oorlog, gruwelijke zekerheid hebben gekregen.

PAUL Ik wil niet dat je je over mij beklagt. De eenzaamheid van het leven valt van verre te verkiezen boven de eenzaamheid van de dood. *(stilte)*

PHILIPPE Ik zag in het register dat je je naam veranderde. Je heet Wedman nu.

PAUL Paul Wedman. Klinkt het Amerikaans? Eén jaar Zwitserland. Een half jaar Italië. Twee jaar Engeland. Amerika. Paul Wedman in de plaats van Paul Weidenmann. Het spoor is bijna gesloten.

PHILIPPE Nu heb je alles achter je verbrand. Alles, behalve toch weer de herinneringen. Niets in wezen. Alles bleef. Zelfs het heimwee naar Europa. Naar Spa misschien.

PAUL Jij kent het antwoord, Philippe: zal ik het spoor voorgoed kunnen sluiten?

Stilte; Philippe sluit de ogen.

PAUL Ik ken je beroepseer en je plichtbesef, Philippe. Ik dwing je niet te antwoorden.

Lange stilte.

PHILIPPE Ze is getrouwd, Paul. Louise is getrouwd.

PAUL Ze leeft dus nog.

PHILIPPE Ik neem aan dat ze zelfs niet ongelukkig is. Haar hoop was immers nog groter dan haar desillusies.

PAUL Daar ben ik blij om. Gek hoe het ineens rustig wordt in mij. Misschien kom ik toch nog weer. Kom ik elk jaar naar Spa.

PHILIPPE God verlene me je weer te zien, en, zoals 't een maître d'hôtel past, opnieuw meneer Wedman te zeggen.

PAUL Nee nee. Het blijft Paul.

PHILIPPE Hoe zal ik je zoon noemen?

PAUL Hoe kom je daarbij?

PHILIPPE Je hebt een vriendinnetje. Waarom zou je niet met haar trouwen? En de zoon verwekken, nazaat en stamhouder terzelfdertijd, zoals 't bij jullie gaat?

PAUL Philippe, je bent wonderbaar.

PHILIPPE Helemaal niet. Ik had haar ook wel gezien. In de leeshoek van de rooksalon.

PAUL Kom. Ik stel je aan haar voor.

Paul en Philippe af.

13e scène: 24/8/1968

De telefoon gaat. Dorothy rent uit de slaapkamer naar de telefoon.

DOROTHY *(neemt hoorn op)* Dank je... Daddy. Ben jij het, daddy? Tuurlijk ben ik veilig aangekomen. Hoor je toch? .. Yes, I am happy, very very happy. En wat ik allemaal al meegemaakt heb ... Nu ja, gehòòrd heb ... Niet te geloven! De maître d'hôtel, Philippe heet hij, een wonderbaar man, die Philippe heeft mams nog gekend, daddy, en de mama van mams. Hij is nu weg koffie halen. Ik verwacht hem elk ogenblik terug. .. Ondeugende dingen gehoord? Dat kan ik je aan de foon niet vertellen. .. Nee, geen ondeugende dingen, hèèrlijke dingen. Ook over jou. Ik weet nu dat jij tijdens die oorlog waar je nooit over wil spreken, een held was ... Geen held dan, een idealist ... Daddy, ik waardeer het nu nog meer dat jij ook tegen de oorlog in Vietnam bent. .. Okay, daddy,

ik leg nu neer. Morgen bel ik je opnieuw. Misschien heb ik dan nog
mèèr nieuws. Bye, daddy. I love you. (*legt de hoorn neer*)

Philippe op met dienblad waarop koffie.

- DOROTHY Dank je, Philippe. Maar vertel verder.
- PHILIPPE Verder? Het is verder allemaal gegaan volgens eenvoudige plannen
van een soms milde natuur, juffrouw.
- DOROTHY Kwamen ze ook naar Spa? Komen ze nòg naar Spa?
- PHILIPPE Ze kwàmen naar Spa, elk jaar, in augustus, en met z'n drieën, vader,
moeder, zoon, verbleven ze op kamer 107.
- DOROTHY Fantastisch! Niet te geloven! Denk je dat ik hen nog kan zien? Zouden
ze me willen ontmoeten?
- PHILIPPE Ik weet niet of het nog kan. Verleden jaar zijn ze niet gekomen. Dat
was de eerste keer sedert '47. Dit jaar...
- DOROTHY Denk je dat...
- PHILIPPE Ik vrees het. Paul... (*verbeterend*) meneer Wedman was het laatste
paar jaren niet meer in besten doen.
- DOROTHY En de zoon? Hoe zag die eruit? Het evenbeeld van zijn vader?
- PHILIPPE Het lijkt niet anders te kunnen gaan in zijn familie. Paul Wedman
junior is het evenbeeld van de vader èn de grootvader.

**Nota: als één actrice de drie jongevrouwenrollen speelt, luidt het in bovenstaande
replik: niet anders te kunnen gaan in jullie en zijn familie...**

- DOROTHY Kon ik me dat beeld maar voorstellen! Oh maar dat is waar ook!
Mams gaf jou een foto. Die heb je toch nog? Philippe? De foto van
Paul?
- PHILIPPE Ja, juffrouw. Ik heb hem nog.
- DOROTHY Mag ik hem zien, Philippe? Mag ik kennismaken met... met...
- PHILIPPE Met de drie, juffrouw. Zie je 'r een, je ziet ze allemaal. .. De foto. Dit
moest geschieden. (*buigend af*)

*Dorothy is erg opgewonden; plots denkt ze aan de dubbele oproep van de receptie, vlak na
haar aankomst. Ze stapt naar de telefoon en vormt het nummer van de receptie.*

- DOROTHY Receptie? Hoe was de naam, zei u, de naam van de man die
beweerde elk jaar in augustus hier op kamer 107 te logeren?

Door de open deur verschijnt Paul.

- PAUL Wedman, juffrouw. Paul Wedman junior.
